

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К :
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Издази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Женски шегрти.

„Ради шта си наумио, ал' мисли куд' ће ти крај изаћи.“ Ову изреку чула сам од свога деде и мислим да није згорег да је напоменем.

Наше „Женске Добротворне Задруге“ прегле су да остваре једну племениту замисао, „да од сиротих и простих девојака створе, добре и вредне домаћице.“

Замисао је сама по себи врло лепа. Само на жалост, остварење исте никако се неће постићи оним путем, којим би оне хтеле. Јер тај пут има врло много црних страна.

„Женски шегрти!“ — Како то лепо звони! Ал' то само, кад гледамо ствар с лица; међутим обрнимо ју и с наличја и тада ће нам та иста ствар много друкчије изгледати. Немојмо увијати, већ погледајмо ствари слободно у очи и рецимо отворено, да ти „женски шегрти“ неће бити ништа друго, већ обичне слушкиње, јер и тако неће бити ни у чему разлике. Или мислите, да ће ствар добити други вид ако им се ништа не плаћа 3—4 године?

Но све једно остаћемо при називу „женски шегрти“, јер тако о њима пишу.

Често се чују тужбе, како су наше девојке лене, како неће да служе ни у највећој сиротињи. Док Словакиње, Ма-

ђарице па и Немице служе и оне, чији су родитељи имућни.

Али то је врло неправедна оптужба. Да српске девојке нису лене, може се уверити свако, ко само мало боље заври у њихов живот. Чим у пролеће, почне пољски посао, па докле год се у јесен не сврши оне раде у пољу. И то све тешке и уморне послове, ал' ипак свака се труди да је она увек напред. Зимом, и кад не раде у пољу, предум, ткају, везу и шију. А то су све тежи и уморнији послови, него они што их раде слушкиње.

Па зашто онда неће да служе? — запитаће можда когод. Ми, Срби, ако српски осећамо не треба то ни да питамо; али ако би нас какав странац запитао, ми би му кратко одговорили: Српкиња неће да служи зато, јер хоће да очува свој понос и поштени образ, а то слушкиња не може, или бар врло, врло тешко може да учини.

Српски образ и поштење су на гласу. Да ли се може још који народ поносити поштена образа женскиња као ми Срби? Сумњам! — Па зар за љубав лепо поспремане куће, за љубав лепа јела, да жртвујемо наше најдрагоценије благо „девојачки понос“! Који ни код којег народа није тако развијен као код Срба.

Пошто се овим путем т. ј. „женским шегртима“ мисли највише помоћи нашим сиротим простим Крајишкињама, проговорићу реч-две о њима.

Замислите само, да једну идеално честиту — као што их Будисављевић црта — сељанку Крајишкињу доведете на пр. у Нови Сад, Сомбор или коју другу варош. Шта ће бити с њом? — Кажите искрено!! Ја кажем отворено, да ће она пропасти, или у најбољем случају поклизнути; јер су искушења тако силна и разноврсна, да ће им без материног бодрога надзора тешко, врло тешко моћи одолети. Међутим и те године су најопасније по девојку.

Па када би се таква девојка затим вратила кући, зар не би сви пружали прст за њом? Зар је не би презрели? О, ми Срби, врло строго судимо о моралу. Код нас не може да се оправда, ни љубав ни занос, ни слабост, чиме се обично правдају код других народа. Срби суде строго, неумитно.

Србин ће пре утући своју жену, него што ће трпити, да она буде укаљана образа. А да ће се он оженили девојком, која је изгубила свој девојачки понос, то поштен Србин никад учинити неће. Такве девојке удају се само за моралне и материјалне пропалице. Ово говорим само о простом народу.

Присталице „женских шегрта“ брину се да кад се Привредникови шегрти врате као свршене занатлије, неће се хтети женити сељанкама. То може бити, али је питање. Но да ни један неће узети слушкињу, то је зацело. Познајем неког бербера — момка — који је војник у Новом Саду. Кад је пре неког времена био код куће, запитам га, како му се допада у Новом Саду? „Да ми је у власти запалио бих га, или бих бар истерао све слушкиње“, одговорио ми је. Шта мислите, да ли би се тај момак оженно девојком, која је служила у вароши?

Па опет, да су нам сад наши домови, као што су били у пређашња времена. У таквим домовима лакше би сачувала свој понос, јер су наше старе мајке много више пазиле на своје млађе. Тада би нау-

чиле скоро све, што би им требало после у животу. А у данашњим нашим домовима као да би обратно било. Научиле би оно, што им неће требати, а не би научиле оно што ће им требати. Јер у нашем би дому научиле лепо спремати, а код своје куће не би имале шта. Научиле би добро кувати, а да л' би могле и да л' би имале шта кувати кад би се вратиле дому? Шта вреди научити Крајишкињу да меси добар пшенични хлеб, кад она у свом крају мора да меси добар кукурузни? и т. д. Прести, ткати и друго, што би било најнужније, не би научиле. О копању и осталим пољским пословима да и не говорим. А те све послове морају радити код своје куће и кад се удаду.

Осим тога. Да ли би било саветно пустити девојке, да саме путују кући и натраг, као мушки шегрти? Па онда такве девојке кад 3—4 па и више година не би виделе свој завичај, да ли би се после лако научиле на њега? Хоће ли хтети девојка, која заволи варошки живот, вратити се на село? Хоће ли хтети копати, ткати и друге тешке послове радити? Хоће ли се хтети одевати сељачки или како се већ у њиховом крају одевају?

То су све питања — а има их још небројено, — о којима треба добро размислити пре него што се почне у дело приводити замисао о „женским шегртима“.

Кад погледамо на досадањи живот слушкиња, онда ћемо од 100 „женских шегрта“, истесати у најбољем случају 30 добрих домаћица. Па зар је вредно за 30 добрих домаћица упропастити 70 девојака! А да ли ће бити и 30 добрих?

Као сувишак свега тога, научиле би, да су многа деца само терет и патња и да је доста имати макар и једно дете.

А сад да срачунамо: шта би све научили наши „женски шегрти“. Научиле би можда лепо кувати, лепо собу спремати, лебац месити, научиле би се чистоти, па рецимо и још којим добрим стварима. Али би се безусловно научиле и дотеривати се, кинђурити се, лепом и „госпоцком“ руву, научиле би се моди. Па онда научиле би се још нечем — од

чега треба највећма да стрепимо — научиле би се, да забораве на најдрагоценији украс свој, на девојачки понос и образ. А не би научиле прести, ткати, копати и друге кућевне и тежачке послове, без којих тако рећи не могу опстати у животу.

Ето, шта би све било, кад би наше девојке пошле у — шегрте.

Немојмо дакле саме себе варати, отворимо добро очи кад што почињемо, Да нам се на крају не смеју људн: „ето, то сте ви саме створиле.“ Пазимо, јер ћемо се покајати, што смо и почињале.

Ни са мушки шегрти није баш све, — све онако сјајно, како се пише. Али ваљда тек не мислимо да је свеједно мушки и женски шегрти? Ваљда још нисмо тако „еманциповане“, да тражимо баш у свему равноправност са мушкима! Јер ако тако пођемо, неће нам баш најбоље изаћи крај.

Миле сестре, нарочито ви око Женских Добротворних Задруга, промислите добро о овим речима, само за добро народа их рекох.

Наш народ има доста махна, које треба лечити, али не треба од зла правити горе. Зато свака, која хоће народу да помогне, треба прво добро да проучи народни живот, па тек онда да ради. Само тако ће нам бити успешан рад, ако свака даје да у свом крају ради и учи ни миљанке. Јер да на пр. у Женског Друштва просте Бачванке и обратне Видаковићка, само штетно, већ и нешто топлим речма народ и учимо га! Лицу и предала није неблагодаран ба. Висока заш-

тита се на пажњи и заштите, руковала се и речима разговарала. За тим целом друштво с гостима на Нечујзакуску, која је трајала у Поом разговору читава два сата. Утра дан у 9 сати ујутру био је Женској школи заједнички савез, који је отворила председница Женског Друштва, изнесавши у кратко

то ћемо се уверити; само ако имамо љубави према њему и ако не чекамо, да нас одмах хвале и дижу до неба.

Неке од наших Женских Задруга, отвориле су „Раделичке школе“. То је добар пут. Потрудите се и остале, учите — свака у свом крају — девојке за самосталан рад. А оне, које знају радом заслужити, знаће и кућу водити, научиће и кувати. Само нам не спремајте девојке за слушкиње. Боље нека раде и у творницама и ма где, само нека су код куће крај матере. Нека су поред оца и браће.

Миле сестре Српкиње, промислите добро пре но што почнете изводити мисао о „женским шегртурама“, да нам не пребаце, да смо баш ми биле рушиоци нашег лепог девојачког поноса. Радимо за свој српски народ! А која хоће да ради за свој народ, мора имати љубави, љубави и опет љубави за њега.

На завршетку морам још и ово додати. Познато ми је, да је на Конгресу Српских Земљорадничких Задруга, који је одржан прошле године у Топуском, један од присутних чланова Конгреса потегла питање о том, да се и женска деца по примеру мушких, шаљу у свет, дакле у шегрте. Но ово питање наишло је на да је понесу редова самих дама за лепу и пријатну у се речи: на овај свечан дан за друштво а да м дати тога понела је свака чланица са то само станка за спомен по један бокор цвећа.

Сутра дан се разишли гости из Београда и наше Новосаткиње биле су почашћене и на железничкој станици од саме председнице Женског Друштва, која их је испратила и испоручила краљев поздрав.

Наше Новосаткиње су усхићене од лепог дочека и опште пажње, која им се указала од стране Високе Заштитнице, Женског Друштва и појединих чланица у српској престоници и остаће им за сав живот пријатна и лепа успомена на тридесетогодишњу прославу Женског Друштва.

Стаза живота

(Своме милом Српству)

Кад прођеш крај цркве, народе мој,
Ти скини капу, поклони се њој!
За њу је Син Божји крв своју дао,
За њу је прадед твој бој био и пао —
А што је човеку више и од тога:
У њој он замишља свог Господа Бога!

А свештеника кад улицом сретнеш,
Ни тада немој са ума да сметнеш
Да капу скинеш, назовеш му Бога:
Јер он је чувар баш храма нам тога —
Он књиге свете преврће и слаже,
Прочита, па истину и нама каже.

Кад сретнеш и друго замишљено лице —
Ил на улици или ван улице,
Па кад је још твога и рода и крви —
И томе капу да ми скинеш први:
Јер видиш му с чела да га боли стисли —
Знај: он и за тебе мучи се и мисли!

И ма ког брата човека срео,
Да га ниси никада презрео:
Јер — као код пчела истога роја —
Његова мука корист је и твоја;
Јер — као што тамјан на све људе каде —
Тако сви људи учинити на де

удају се само за моралне

Виде пропалице. Ово говорим само
том народу.

Присталице „женских шегрта“ брину
да кад се Привредникови шегрти врате
као свршене занатлије, неће се штети же-
нити сељанкама. То може бити, али је
питање. Но да ни један неће узети слуш-
кињу, то је зацело. Познајем неког бер-
бера — момка — који је војник у Новом
Саду. Кад је пре неког времена био код
куће, запитам га, како му се допада у
Новом Саду? „Да ми је у власти запалио
бих га, или бих бар истерао све слуш-
киње“, одговорио ми је. Шта мислите,
да ли би се тај момак оженио девојком,
која је служила у вароши?

Па опет, да су нам сад наши домови,
као што су били у пређашња времена.
У таквим домовима лакше би сачувала
свој понос, јер су наше старе мајке много
више пазиле на своје млађе. Тада би нау-

А кад се сред жеге и врућине љуте
Крај дома твог чете војника упуте,
Не лени се братски пресрести их, роде —
Пружи и ту жедну барем хладне воде:
Јер само мало унапред просуди —
Та он крв ће за те пролити из груди.

И крај школске деце наведе л' те пут,
Ни ту хладна нек ти не остане ђут:
Од те деце можеш доживети људе —
И она ће за те можда да се труде,
Да ти кору хлеба пруже у старости;
Ал зацело у гроб да ти спусте кости.

Ни крај гробља немој да пролазиш хладно:
Јер ту труне можда много тело радно,
Што је свога века много тешких дана
Знојило се — теби да се спреми храна;
Прво ону њиву заорало плугом,
Која плоди теби или коме другом.

А где слику видиш само свог владара,
Или име чујеш земље господара,
Поклони се њему као стожеру строја,
О коме се држи домовина твоја;
За његово здравље Богу се помоли:
Јер и он се за све, све за њега моли.

нео Кад прођеш крај цркве, народе мој,
мислити и ни капу, поклони се њој!

приводити Син Божји крв своју дао,

Кад погледадед твој бој био и пао —
слушкиња, онда ку више од свег тога:
шегрта“, истесати свог Господа Бога.
30 добрих домаћица.

за 30 добрих домаћица
девојака! А да ли ће би

Као сувишак свега тога,
да су многа деца само терет
да је доста имати макар и једно

А сад да срачунамо: шта би св
чили наши „женски шегрти“. Нау
би можда лепо кувати, лепо собу спр
мати, лебац месити, научиле би се чи
стоти, па рецимо и још којим добрим
стварима. Али би се безусловно научиле
и дотеривати се, кинђурити се, лепом и
„госпоцком“ руву, научиле би се моди.
Па онда научиле би се још нечем — од

Ј. Ж.

Тридесетогодишња прослава Женског Друштва У БЕОГРАДУ.

Наша старија посестрима, Женско Друштво у Београду, прославила је на скроман начин своју 30. годишњицу опстанка на дан Цара Константина и Јелене, као на имендан своје високе заштитнице, принцезе Јелене. Случај је тако наредио, да је тога дана баш пао укуп митрополита српског Инокентија, те је и прослава морала да се сведе на најскромније обележје, и да случајно нису издолазили многи гости и изасланице појединих подружина из унутрашњости, можда би се била и цела светковина одложила на друго време. Овако се одслужила у св. саборној цркви служба и благодареније, на којој је присуствовао краљ Петар, краљевићи, принцеза Јелена и цела свита Краљева. Од ове стране биле су заступљене са својим изасланицима: Новосаткиње са 4 чланице, Сомборкиње са две, Панчевкиње са две и Земункиње са две. Из унутрашњости биле су заступљене скоро све подружине.

Због смрти митрополита Инокентија примљено је друштво у Двору са овоостраним и оноостраним гостима од високе заштитнице тек после подне око 5 сати, кад је прошао укуп митрополитов. Председница Женског Друштва, г-ђа Магдалена С. Видаковићка, поздравила је бираним и топлим речма своју високу заштитницу и предала јој диван бокор цвећа. Висока заштитница захвалила се на пажњи и обишла је све госте, руковала се и по неколико речи разговарала. За тим је позвала цело друштво с гостима на госпоцку закуску, која је трајала у пријатном разговору читава два сата.

Сутра дан у 9 сати ујутру био је у раденичкој школи заједнички састанак, који је отворила председница Женског Друштва, изнесавши у кратко

главни рад овог друштва за минулих 30 година. За тим су изасланице из унутрашњости и овоостране износиле своје мисли о заједничком задатку женских удружења. Из исте седнице брзојавно је поздрављен краљ Петар и Његов Дом, на чему се краљ истим путем топло захвалио и пожелио сретна пута свима гостима.

Тога дана по подне је био заједнички и господски ручак у Кошутњаку, постављен за стотину и више особа, где су особиту пажњу привукле овоостране изасланице. На том је ручку учествовала и висока заштитница принцеза Јелена и два принца, а за време ручка певале су поједине песме у кору ученице раделичке школе друштвене. О ручку није био нико од мушких, нити су пуштани у тај део баште. Било је и лепих наздравица високој заштитници и гостима.

После ручка обдарила је принцеза Јелена све заступнице из унутрашњости и с ове стране својом сликом с поруком, да је понесу својим председницама за лепу и пријатну успомену на овај свечан дан за друштво а осим тога понела је свака чланица са тог састанка за спомен по један бокор цвећа.

Сутра дан се разишли гости из Београда и наше Новосаткиње биле су почашћене и на железничкој станици од саме председнице Женског Друштва, која их је испратила и испоручила краљев поздрав.

Наше Новосаткиње су усхићене од лепог дочека и опште пажње, која им се указала од стране Високе Заштитнице, Женског Друштва и појединих чланица у српској престоници и остаће им за сав живот пријатна и лепа успомена на тридесетогодишњу прославу Женског Друштва.

Пролеће је...

Пролеће је...

Ја осећам дах му веће,
Што из земље мами цвеће.
Што 'но мио живот даје,
Куд год прође кроз све краје...

Пролеће је...

Са гора се снези крећу,
Пуп већ једра на дрвећу
А кроз доље тихе, мирне,
Поточиће глам немирне.

Пролеће је...

Из мртвила све се буди,
Па и моје трошне груди
Осетише живот нови,
Кад се нарав сва обнови.

Бихаћ, 1905.

Пролеће је...

Љубичица веће цвета,
И челица ено лѐта...
Топло сунце све нас грије,
Ко и прије, ко и прије...

Пролеће је...

За дан који, па ће свуда
Зеленит' се свака груди
И обути листом гора
И настати красна ора!

Исаије Митровић.

Двадесетпетогодишња прослава.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња обавила је 1. (14.) маја о. г. своју 25-годишњу прославу лепше но што се надала. Одзив је био неочекиван од стране грађанства и Српства. Дан је био прекрасан.

Око 9 сати пре подне искупило се више од 60 чланица Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња у дворници српске више девојачке школе, међу којима су чланице девојке биле врло лепо заступљене. Ту су придешле и изасланице из Београда: Катица Белимарковић са ћерком, Олга Ј. Барловац и Лепосава Бошковић; из Беле Цркве: Марицика Ђ. Поповићка и Емилија Ђорђевић-Нанчић; из Ст. Бечеја: Еуфимија Влаховић и Јулка Живковић; из Ст. Футога; Милица Илијћ, Лепосава Николић и Катица Поповићева; из Ст. Пазове: Милица Белка Ивковић, Катица Араницка, Зорка Јанковић, Вукосава Шилићева и Радивој Мандић; из Земуна: Кристина Еман. Лаушевића, Јелка Л. Спишићка и Вељко Петровић; из Срем. Карловаца: Милева Гојковићка; из Беча:

мати компонисте и суделача г. Пере Стојановића.

Српска виша девојачка школа, па и српска велика гимназија, учествовали су са својим наставницима на прослави; а гимназијски кор појао је том приликом пуним бројем својих бираних певача нову литургију, коју је за ту прилику спремио професор музике, г. Исидор Бајић. Улице, које воде к цркви св. Три Јерарха (Алмашкој), био је прекрилио наш мушки и женски свет, изобучен у свечаном оделу. Св. литургију је одслужио парох исте цркве, пречасни г. Ђорђе Велић са дворским ђаконом, г. Никанором Николићем, а када ће да се отпочне благодареније, уђе у св. олтар Њег. Високопреосвештенство, г. епископ Митрофан Шивић да начелствује, поред поменутих још Високопречасни архимандрит ковиљски г. Георгије Видицки, протопресвитер новосадски г. Милан Ђирић, катихета гимназијски г. Михајло Миловановић и протопресвитерски капелан г. Јован Мушицки.

По довршеном благодарењу отиде сав мушки и женски свет у нову зграду српске велике гимназије, где је свечана дворница била већ спремна за дочек толиког отменог нашег грађанства са Њег. Високопреосвештенством госп. епископом Митрофаном на челу. Дворница је била дупком пуна света, а највише женског. Чим се стишало друштво, изађе начелница Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, 25-годишња истрајна раделица друштвена, гђа Јулка Радовановићка, отвори свечану седницу и поздрави Њег. Високопреосвештенство, као друштвеног заштитника и остале госте искреном добродошлицом, радујући се, што види тако леп број искупљених изасланица сестринских задруга, чланица и других пријатеља на овој свечаности и моли перовођу друштвеног, да прочита свој свечан говор у славу друштвене двадесетпетогодишњице.

Перовођа, Аркадије Варађанин, стане на узвишицу, поклони се епископу и гостима и отпочне следећи говор:

Ваше Високопреосвештенство,

Високопречасна Господо свештеници и сва остала

Уважена Господо, Госпође и Госпођице,

Наши мили Гости!

Данашњи је дан посветила Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња успомени оних светлих момената, кад смо пре 25 година отпочели наше друштвено делање, а за тим и оним данима, што су се низали до наших дана.

Ко је био сведок оног дана од пре 25 година, кад смо први пут ушли у просветни храм Матице Српске, да пред лицем оноликих добротвора народних изјавимо жељу, да хоћемо да се удружимо ради добра и напретка нашег милог и многонапаћеног народа, ко је видео онај лепи приказ одушевљења за нову установу, тај се морао заплакати од радости. Па и данас ће, уверен сам, много родољубиво око засузити од радости, кад нас види у овом другом нашем просветном храму, у нашој обновљеној српској великој гимназији, да смо се овако многобројно искупили, да прославимо дела и лица, која се у низу од минулих 25 година гомилала и истицала на пољу ове наше хумане установе.

Јест, узвишен је то приказ и ми смо поносни на овај леп одзив, који нам се указао данашњег свечаног дана од Вас, многопоштовани Гости наши, и не знамо, који моменат више да ценимо, ил' онај, кад смо зачели и остварили спасоносну мисао, ил' овај, којим нам се овако величанствено одаје признање на труду и раду. И један и други моменат су светли зраци на путу наше прошлости и будућег нам друштвеног делања. Но неки моменти чине нам ипак данашњи дан нешто свечанијим. Почетни су дани обично нешто хладнији, јер скривају неку неизвесност, неку слутњу, а задњи дани износе нам већ гомилу свршених дела, а дела увек више задовољавају него мисли и жеље.

Има и друга једна околност, што нам ове дане чини угоднијима; а то је, што поред гомиле млађих чланица гледамо у кругу своје све почетне друштвене старешине, Богу хвала, још чиле и здраве.

Редак је, а можда и јединствен случај, да у једном друштву дочекају четвртстолетну прославу исте особе, које су покренуле мисао и положили темељац нашој хуманој друштвеној згради. Овом је друштву указана та ретка божија милост; и ми захвални Богу за то, а поносимо се, што гледамо у своје колу и данас многозаслужну г-ђу Софију Дунђерску, нашу прву начелницу, уважену г-ђу Нану Натошевићку, нашу прву подначелницу, вредну и неуморну данашњу начелницу, а бившу прву благајкињу г-ђу Јулку Радовановићку, која није никад прекидала мислити и делати за напредак нашег друштва; у том је колу и моја маленкост као почетни и први данашњи перовођа, а ту је и г-ђа Милица Милетић удата Томић као први изабрани перовођа од прве скупштине. У редовима наших заслужних радница светле и данас својим примерним делима све наше почасне чланице г-ђе: Савка Суботићка, Нина Петровићка, Мис Ирбијева и Елодија Мијатовићка. Поред њих гледамо у своје колу још 100 од оних чланица, које се прве ухватише у ово коло добротворака, те нас за сво време од 25 година подупираше делима и даровима својим.

Све су то радосни знаци за наше удружење и наше ове чемерне дане, кад видимо, да је бар овде на путу добротвора толики број радница истрајао за пуних 25 година, те својим лепим примером не само што су себе уздигле, него су у своје коло непрекидно привлачиле млађе снаге и своје друштво попуњавале, те нам друштво ево, ни после 25 година није бројем чланица устукнуло, него

се још повисило са 5 чланова више, но што је у почетној години било. Прве смо године имали 198 чланица, а данас имамо 203 чланице. Та светла појава, што се тако обилно указује са женске стране на путу добра код нашег млађег женског нараштаја, пуни нам груди поносом и даје и нама старијима снаге и полета, да још истрајемо на започетом путу доброчинства.

Ми смо понајвише за то и застали мало на овој четвртстолетној граници, не, да се похвалимо, него да се захвалимо онима, који нам пружаху и који нам и данас пружају руку и испомажу, да вршимо богоугодна дела у своје и њихово име, јер ми стојимо на том становишту, да није човек на свету само себе ради, него и својих ближњих ради, па што човек учини једном од малих, учинио је мени, рекао је Господ наш Исус Христос; а уверени смо, да се удруженом снагом може много више добра чинити, него, што је то у стању да учини појединац. То је и разлог, што се данас на све стране стварају удружења, јер она данас дижу људе и народе.

Наше је удружење већ по својим правилима намењено служби наших ближњих. Ми смо посветили душе своје Богу, а срце народу и ближњем свом. Штогод смо као друштво радили, радили смо, да угодимо Богу, народу, човечанству и — својој савести. У тој тежњи чинили смо све, што смо могли, али не и што смо хтели, јер нам често прилике нису допуштале, да изводимо и оно, што смо желели. Зато остављамо времена и прилике нашим последницима, нашем млађем нараштају, да продуже тамо где смо ми застали, можда ће они бити боље среће и боље руке. А ми ћемо им примера ради навести овде неке податке свога делања, па нека из тог траже, којом ће стазом пробитачније и боље наставити своје даље путовање.

Кад смо започели свој друштвени посао осетили смо, да је највећа потреба, да се прикупљају дарови за добротворне цели. Знали смо, да не може давати онај који нема, а убеђени смо, да се од самих чланарина не могу велика дела чинити, за то смо поред чланарина редовно тражили и купили од нашег дарожљивог грађанства добровољне прилоге; поред тога смо редовно по једну, а кад и по две и три забаве приређивали у корист друштвену. Тако смо на тај начин прибрани за минулих 25 година пуних 150 хиљада круна за добротворне сврхе. У ту своту нисмо рачунали оне прилоге, што смо прикупили 1880. г. за постра-

далу браћу Загрепчане приликом оног великог земљотреса, па ни оне прилоге за погорелце у В. Кикинди, Тур. Бечеју, Раковцу и т. д., као ни оно што смо прикупили за поплављенике у Црној Гори, Босни и Херцеговини, и свакогодишње забаве у корист земаљског друштва «Црвеног Крста», нити оне многобројне дарове, што смо прикупили и послали у помоћ српским рањеницима иза оног несретног српско бугарског рата. Кад би све то узели у рачун достигао би наш приход своту од близу 200 хиљада круна.

Који би то појединац био у стању, да за тако кратко доба, од 25 година, прикупи или добровољно приложи толику своту за своје ближње? Тешко да би се и један за то нашао. Истина, ми имамо у нашем маленом и сиромашном народу знатан број великих добротвора, што су и веће своте поклонили народу своме, ал' то су већином чинили, кад су полазили с овог света на вечни пут; али наша су удружења створена, да вечно живе и да непрекидно чине добра својим ближњима, па кад је ова једна задруга била у стању да за добротворне цели прикупи тако знатну своту за једну четвртину столећа, колика ће се добра тек учинити, овим путем за 50 и 100 година од 50 и више оваких задруга, којих већ данас бројимо у нашем народу с ове и око 30 задруга с оне стране.

Морамо исповедити, да нисмо сву ту прикупљену своту издали, и ако смо могли, јер нам правила и здрав разум налажу, да и за црње дане ваља што оставити; но за то ипак нисмо ни једног бедника отерали са свога прага; когод је потражио милости, ми смо му пружили колико смо могли и колико смо држали, да ћемо моћи ублажити прву невољу и подмирити најпрече потребе, те смо издали тако на те пролазне милостије: 13.416 круна.

Држали смо, да ћемо помоћи народној просвети и потпомоћи народне здравствене прилике, ако заоденемо и исхранимо децу из наших срп. основних нар. школа и забавишта и ми смо редовно сваке године заодевали по 50—80 таке школ. деце, а у три оскудне године и исхрањивали смо по 25—30 деце у зимње доба, те смо тако омогућили многој нашој дечици полазак у школу и сачували од зиме и пропасти за 25 год. до 2000 наших сиротана, а са свотом од 8000 круна.

Пре 20 и више година била је у нашем народу с ове и с оне стране Саве и Дунава велика оскудица на учитељским снагама, особито на женским, јер су онда тек ницале женске школе, те

смо сматрали, да нам је дужност, да и на тој страни испомогнемо народ са добрим и ваљаним учитељичким снагама, а уједно, да осигурамо опстанак нашим сиромашнијим породицама, из којих се понајвише одавале кћери том светом позиву и ми смо, по слову наших правила, редовно, сваке године, по 3 и 4 ученице са српске више девојачке школе, одашњали на ту струку, те смо тако дали народу 68 добрих учитељских снага и 2 забавиље, које су уз свој позив још толики број српских породица очувале и својом заслугом испомогале. Поред тога, ми смо, као друштво, извели на пут и пружили сигурне зараде једном сирочету учитељском, који је данас у некој бечкој трговини управник послова; сместили смо двоје сирочади под своје, изучили смо двоје глувонемих говору, 5 кројачица раделица добиле су нашом помоћу зараде и самостална живота; 3 питомице из трговачке струке и 4 питомице за вешту песму и музику добиле су нашом помоћу самостално уживљење; једну смо питомицу испомогали те је довршила лечничку струку. Тако смо припомогли, да се на овај начин 88 српских породица очувају на путу морала и поштене зараде са трошком од 8600 круна.

Кад је државна управа 1891. г. прогласила за обвезно подизање забавишта и похађање истих, претила је опасност, да ће нам се тим путем народни подмладак отуђити од свога матерњег језика и своје свете вере, задруга је онда свим силама и свим жртвама прионула, да у свом кругу подигне српску и православну таку школицу те да сачува онај гибак подмладак од те претеће опасности, и наша је задруга већ 1894. год. имала у својој средини таку школицу, која и данас врши своју мисију. Но та нас школица стаје до сад преко 27 хиљада круна. Признајемо, да би тешко могла задруга толики терет сносити, а да и друге своје цели и потребе не напусти и не занемари, да нам није у том прискочила у помоћ наша дарежљива срп. правосл. цркв. општина, зато нека јој је и овде хвала!

Ови трошкови око оснивања и издржавања ове школице сметали су много, што ова задруга није могла да изведе и другу своју замисао, да подигне у својој средини раделичку и домаћијску школу за наш женски нараштај, за коју се спрема већ од 1887. год. и коју мисао није напустила, само одложила.

Кад је оно 1885. букнуо међу Србијом и Бугарском несретни братоубилачки рат, наша је за-

друга развила највећу делатност, да ублажи муке рањеника српских и да олакша терете сирочадима изгинулих бораца. И у то име купила је у месту и околини новац, понуде и приборе за рањенике и одећа за сирочад, и хвала дарежљивој руци нашег народа, прикупила је наша задруга за ту цел у месту и околини на 9000 круна у новцу и пуних 28 сандука прибора, понуда и одећа, која су представљала вредност од 10.000 круна. Све су те ствари отправљене које Женском Друштву, које «Црвеном Крсту» у Београд, са чега су и примили сви тадашњи часници наши највиша признања од српског Краља и одликовања од друштва «Црвеног Крста». А прилагали смо и нашим св. манастирима и црквама, кад год се тражило, и издали смо до сад око 2000 кр. на ту сврху.

Осећали смо још од зачетка наше друштвене установе, да би нам био потребан ближи међусобни додир оваких друштава за већа подuzeћа на народном послу, те смо за то радо и пристали, на жељу г. Стевана В. Поповића, да се 1884. г. приреди овде она значајна изложба рукотворина Српкиња. И то нам је добро и срећно испало за руком, а за то имамо много да захвалимо нашим донде постојећим Добротворним Задругама у В. Кикинди, Срп. Бечеју, Суботици, Сегедину, Митровици и приређивачким женским одборима у В. Бечкереку, Панчеву, Сомбору, Карловцима, Земуну, Белој Цркви, Вршцу, Гор. Карловцу, Осеку, Вуковару, Броду, Сарајеву и Мостару, који су припомогли, да је та изложба оставила најлепше успомене у нашем народу и знатно подигла углед имену нашем и нашим лепим и вештим женским рукотворинама. Та изложба није само проширила глас нашим Српкињама у страном свету, него је и отворила пута заради и многој српској породици пружила изворе сталне заслуге. Поред тога она је вршила и једну културну мисију, јер је приближила и сљубила до тадање оностране сестринске задруге и окуражила многе Српкиње, да и оне у своме кругу оснивају такве задруге, јер после те изложбе поникоше одмах друге године пет нових Добротворних Задруга међу оостраним Српкињама; а кад је за тим 1886 г. ова задруга покренула и заједнички лист «Женски Свет» онда су оваке задруге све више ницале, јер их је и овај орган на то покретао и слободио и тако смо и доспели, да бројимо данас у оостраном Српству до 50 оваких задруга, 8 у Босни и Херцеговини и 2 у Америци, које знатно подстичу културни покрет у свим крајевима нашег раштрканог народа, а у најновије доба прихватиле су

ове задруге и привредну страну народа, која ће тек у будућности бити од неоцењиве вредности по наше Српство, ако се само упути добром стазом и ако наше Српкиње истом љубављу и једнаким маром буду делале на том пољу, о чему ми не сумњамо.

Из тога се види, да је ова задруга само са та два чина велику услугу учинила народу своје и знатно проширила и оживила покрет наших Српкиња не само за хумане и просветне интересе, него ево прелази и на треће, привредно земљиште, да га обради у општу корист; а чега се женскиње прихвате, то је позната ствар, не попуштају тако лако и оне га увек и практично и добро изведу.

Жао нам је, што нисмо могли да изведемо и ону трећу спасоносну ствар, коју смо били пригрлили, т. ј. да склопимо сестрински савез свих овоостраних Добротворних Задруга наших, јер би тим путем много лакше извели још коју установу на опште добро народа нашег; ал' што ми нисмо могли, можда ће моћи наше млађе друге или наше млађе чланице и ми им то остављавамо у аманет.

Нисам споменуо, да је наша задруга поред свих својих новчаних издатака за напред поменуте сврхе редовно испомагала новчано све оне хумане и просветне заводе у народу и држави, који су били упућени на народне прилоге. Тако је наша задруга постала редован члан месног ватрогасног друштва, филијала друштва «Црвеног Крета» у месту, грађанског стрељачког друштва овде, члан потпомагач српског учит. конвикта и српског народног позоришта; члан оснивач друштва «Доброг Срца» у Будимпешти, прилагач просветног друштва св. Мајке Анђелије у Бпешти, Кола Српских Сестара у Београду и српског Девојачког Интерната у Загребу.

Све су то чини, који оправдавају установу оваких Задруга и који изазивају сваког родољуба, да се поклони пред оваким чињеницама.

Велики немачки песник, Шилер, чија се 100 годишња успомена од смрти му, баш ових дана прославила у целом немачком свету, изрекао је још тада за женскиње ове значајне речи: «Поштујте жене! јер оне плету и уткивају небеске руже у земаљски живот, плету срећну везу љубави, и, под скромним велом милине, лепом руком будно хране вечни огањ лепих осећаја.» Држим, да би и ми, после оваких дела наших Српкиња, које се ухватиле у коло љубави према ближњем свом, могли те исте речи применити на наше Српкиње и у

знак поштовања, ја им у име свих мушкараца довикујем: живеће!

Ја сам, ето, многоштовани зборе, дошао на измак прегледног разматрања о 25-годишњем раду наше Добротворне Задруге Српкиња, опширније ће бити то изложено у «Споменици», коју је намерно издати наше друштво у току ове године, а сад ми остаје да се у име задруге топло захвалим свима онима, који нам ма у чем учинише услугу или пружише какву потпору. Нека буду уверени, да су својом услугом и прилогом потпомогли свога ближњега, за кога нам је и Бог рекао: љуби ближњег свог као самог себе. Уједно се захваљујем нашем високом заштитнику Њ. В. г. епископу Митрофану на одликовању са својом посетом, захваљујем се заступнику пол. власти високоблагородном г. заменику градоначелника г. Влад. пл. Стратимировићу, и свој осталој присутној Господи, а нарочито изасланицима наших сестринских задруга, Женских Друштва из Београда, нашим сестрама и заступницима из Беле Цркве, које су из такве даљине дошле; Српкињама Бечејкињама и оним из Ст. Футога, Ст. Пазове, Карловаца, Земуне, Беча, па ако их има и с других страна, и молим их, да приме уверење, да су нас веома обрадовале својим присуством, за то нека приме нашу захвалу и нека однесу својим другима наше искрене сестринске поздраве. Још једном, хвала свима и живели!

После овог говора успне се на говорничко место гђа *Марија Ђ. Поповића*, изасланица белоцркванске задруге, и у бираним речма поздрави у име свих овоостраних добротворних задруга, а нарочито у име своје задруге, слављеницу Добротворну Задругу Српкиња Новосаткиња, на њеном лепом и племенитом раду. Радује се, што види у овако лепом броју искупљене сестре своје из разних крајева и тако велик број остале одабране публике, који су дошли, да деле радост са својим сестрама Новосаткињама. Хвали узвишен и велик рад ове задруге на хуманом и просветном пољу и храбри сестре Новосаткиње, да истрају на том путу добротворства и да и даље служе осталим овоостраним задругама за вође и примерне раденице на народној њиви.

Овај је говор учинио тако леп и

дубок утисак на присутне, да су сви у глас повикали живела и за тим су мушки и женски прилазили честитали јој и захваљивали на лепом и смишљеном говору, међу којима је први пришао, г. епископ Митрофан.

Иза овога разишао се свет. Гости и велик део публике отишли су у обновљени храм св. Ђурђевски, да виде тамо нове украсе и веште слике нашег уметника Паје Јовановића, којима је украшена ова црква, и онда су све

странице изасланице са великим бројем Новосаткиња ишле под водством подначелнице новосатске, гђе *Кашице ил. Новићке*, на подворење високом заштитнику Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, Њег. Високопреосвештенству г. Митрофану, који их је врло љубазно примио и топло се захвалио на пажњи.

Гости су ручали код својих домаћина, а после подне су разгледале Нови Сад, његов парк и околину.

(Свршиће се.)

„Непознатој“.

Примио сам оба
Твоја писма мила,
Која су у себи —
Тајну љубав крила.

Оне слатке песме
Што у њима стоје —
Узбудише јако —
Мирно срце моје.

Шта би срце хтело?
— Ја и оно знамо.
Желели би да смо —
У туђини тамо.

Да нађемо тога
Из туђинског града,
Што ми срце рани —
Тако изненада.

Па да му шанемо
Неколико речи:
Кад си ме ранила,
Ти ме сад и лечи!

Горњи Милановац.

Влада М. Луњевица.

ДОПИСИ.

Сомбор, 30. априла о. г. „Преходница“, дружина ученица овдашње учитељичке школе, држала је 25. априла (8. маја) концерат у варошком позоришту. Код нас су посве непознате забаве, које саме женске приређују, томе се има можда у неколико приписати, што је ова тако лепо била посећена. Програм се састојао из три збора, три декламације, две свирке на гласовиру, једног певања и два говора. Све тачке програма су веома лепо и прецизно изведене. Код музичког дела се има то захвалити вредном коровођи завода г. Драг. Блажеку, који је и овог пута доказао своју трудољубивост и вештину. Нарочито се то видело у женским зборовима, који су се, — као што је изгледало — најбоље допали од свега.

Декламације су нас дирнуле и одушевиле. Зора Јеремић је декламовала: »Причест« од Буре Јакшића са пуно осећаја. Видело се, да је дотичну песму потпуно добро разумела, те је према томе и приказала. За В. Јовановић се може рећи да је створена за декламацију. Она има врло мио и њежан глас, којим зна да се и користи. Успеху

ове декламације много је допринео добар избор песме, лепа пратња од Блажека и певање женског збора. Трећу декламацију односно диалог приказале су М. Манојловићева и Р. Никачева. Ова тачка је имала велики ефекат, које због лепог приказивања, које са добре декорације.

Олга Гедременчева у соло певању нас је изненадила својим јасним и сонорним гласом, којим зна и добро владати. Обе песме је врло лепо извела са много осећаја. Публика је певачици изразила своје допадање бурним тапшањем. Grande Marche од Воленхаупта извела је Јованка Павловић врло лепо и вешто. Два говора један о укусу народном од С. Пандуровићеве, један о чињеницама васпитања од Д. Терзићеве, доказали су, да наше приправнице размишљају о томе, како би се нашем народу могло користити и у школи и у друштвеном животу, што је свакако за похвалу. У томе има највише заслуге г. проф. Св. Дамјановић, повереник дружине, чијим је настојањем и основана Преходница. Његов труд и мука око ове забаве, награђени су признањем публике. Врло нам се допада, што је цео про-

грам, — осим свирања на гласовиру, — у српском духу. Преходница треба да се труди и на даље, да покаже исти или још и бољи успех. Напошетку, надамо се, да овај концерат, који је био први, неће бити и последњи.

С. П.

*

Сомбор (*Спас*), антиалкохолско удружење српских учитељских приправника у Сомбору одржало је у суботу 7. (20.) о. м. у варошком позоришту своју другу забаву, којом приликом је приказана баш за ту прилику удешена позоришна слика „Старо и ново весеље“. Од приказивача најбоље су се одликовали: Милан *Јовановић*, уч. II. раз., Милан *Тодоров*, уч. IV. раз. и Мита *С. Марковић*, уч. IV. разр. Овај последњи је задивио присутне својим дивним гласом и заиста уметнички одиграном улогом, но Сомборци га и иначе знају као ванредног певача. И остали су своје улоге вештачки приказали. У последњем, трећем, чину одликовао се тамбурашки збор приправничке књижевне дружине „*Нашошевић*“ и сомборско грађанство имало је и сада да ужива у дивном извађању српског народног кола.

После позоришног приказа одржана је игранка и весеље до три часа ујутру, и грађани се разиђоше са много лепих успомена на ово вече. — Сутра дан, у недељу после подне држано је јавно предавање истог друштва у просторијама женске учит. школе са одабраним програмом, којом приликом смо чули многе лепе књижевне радове и лепо певање певачког збора дружине „*Нашошевић*“.

Ив.

Котор (*Ђурђев дан на Цетиње*). Повратком са Цетиња повуче ме жеља, да узмем перо у руку, и да у неколико опишем свечаност, коју сам тамо виђела, те да милим сејама Српкињама искажем сву лепоту и рај, којег сам се тога дана у убавој црногорској престоници науживала. — Окле бих почела, што ли би да прије споменем, то ни сама не знам; ма управо да ми ништа не избјегне почети ћу од самог кретања одавде из Котора у нади, да и ако се мало одуљим нећу да будем милим сејама на досади.

Одавна дакле бијаше одлучено, да ћемо на сами Ђурђев-дан на Цетиње, да нашу милу ћерку у заводу походимо, те и тај дан видимо Цетиње у свечаној боји, пошто тога дана, Њ. К. В. књаз, крсно-име слави. — Да се тога дана доспе на Цетиње ваља се кренути дан прије; јер од Котора до Цетиња на најбољим коњима оће се седам сати. — Кренусмо дакле дан прије на доста рђавом времену. — Изабрасмо најзгоднију уру за крећање, на десет у јутро, како ћемо по прилици у шест сати у вечер бити на Цетиње, у нади, да ћемо још исту вечер бити примљени у завод, гђе ћемо нашу милу Анку изненадити, изгрлити и изљубити. — Као што већ рекох, вријеме нам не бијаше повољно, јер након мало, пошто кренусмо, поче киша да нас прати, те

нам је у неколико и сметала, да можемо слободно да уживамо дивну панораму нашега заљева, који се путнику, сваки час у новом облику приказује, јер како год се кола у завијутцима пењу, тако сваки пут нешто се ново оку открива. — Сами Котор толико је испод високог брда (уз којег се пењемо) засађен, да кроз кратко вријеме губи се из вида; докле дивни Бокешки заљев, гледајући с' оне висине, изгледа као рај земаљски, јер љепота самога заљева надишла је ону Швајцарску, Италију, Абацију и т. д. само дакако, ова горе споменута мјеста љупка рука је уресица, која на жалост у нашој Боки оскудева. Пењући се тако читава два сата стигосмо до врх брда, гђе је означена граница црногорска, те кроз мало стигосмо на Крстац, окле ћемо напријед равницом до села Његуше. У кратко ево нас на Његуше; ту се већ свака кола заустављају, јер ваља да се коњи одморе, а и путници храном оснаже. Ту ћеш виђети увјек мноштво странаца, који преко Котора иду да виде Цетиње, те у љетно доба видиш скоро увјек испод Котора страни „*yacht*“, који путнике доводи. Уђосмо у „*хотел Његуше*“, који је од мало времена ту саграђен, гђе нађосмо неколико Њемаца, који су већ били справни да њихов пут за Котор просљеде. Чим уђосмо у нову лијепо саграђену дворану, гђе путник може врло добро да се нађе, са прозора на другој страни почесмо да мотримо Ловћен, који нам се тако близу показује, а који је већим дијелом сјегом покривен, а међутим гора, којом је окићен, већ позелењела. Гледајући ту природну љепоту, усред које се подиже лијепи споменик неумрлог пјесника владике Рада, не могосмо ока одвојити, док погледасмо на сат и зачудисмо се кад виђесмо, да је већ доба да се креће, те до Цетиња нећемо више ни гђе да се заустављамо. Крећући отален пролазимо кроз Његуше, гђе ће бити с једне и друге стране пута до три-четри стотине, скромних и сељских кућа. У средини на лијевој страни стоји палача књажева, иза које се простиру богати воћнаци, баште и ливаде. Чим прођосмо Његуше ево нас опет гђе се пењемо уз Буковицу; ваља да се до врх брда испењемо, окле се пријатно оку показује Његуше са његовом околином. Киша није престајала, а и опазисмо велику промјену температуре, јер, дакако, бијасмо већ на неколико стотина метара висине од мора. У пркос рђавом времену, вријеме нам брзо прође, и у шест сати бијасмо на Цетиње.

Кола се зауставише пред „*Grand Hotel*“, ту уђосмо, гђе нас господар истога пријатно предусрете, извињавајући се, да и ако је наш брзојав на вријеме добио, ипак не има већ лоше собе да нам да, пошто је све дупком пуно странаца. Чим се ту мало одморисмо и покиснуто путничко одијело промијенисмо, прва мисао бијаше нам наша Анка, те ћемо одма писмено да питамо госпођицу началницу завода, да ли ћемо исту вечер бити примљени. Кроз мало минута

добисмо одговор: „слободно кад год желимо“. Исти час идемо у лијепи дивно уређени завод, који је руска царица Марија Феодоровна на Цетиње основала. На вратима нас дочекује послужитељ завода, те нам каже, да идемо горе у салон музике, гђе ће наша Анка одма доћи, а ако желите код госпођице начальнице, она је у њеном салону са посјетама. У колико се успесмо уз лијепе широке степенице, ево нас у салон музике, а за час за нама ево и наше Анке. Само онај, ко је родитељ, може да схвати радост и узбуђење, које се осјети, видјевши своје мило дијете након неколико мјесеци. Изљубисмо се, а сузе радости кријемо једно од другога, сједосмо сви пуни веселја, а ми особито, што нашу Анку нађосмо румену, пуначку и веселу, боље него кад је дома била. Пошто нас је за браћу, сестре и остале домаће за здравље упитала, поче онда да нам прича т. ј. да се хвали о свему у заводу. Хвали и као мајку љуби госпођицу начальницу и остале учитељице такођер; хвали се на добру храну, на добру његу и све остало, а то смо све ми на њој одмах и опазили. Прича нам о науци, језицима, музици и ручном раду; па онда упире очима на велике хрпе различите робе, која се у салону налази говорећи: ово све шијемо и справљамо, да пошљемо у Русију оним јадним војницима, који су пострадали с Јапанцима. Још смо се ту неколико разговарали те се дигосмо да пођемо госпођицу да посјетимо. У њеном елегантном и фино намјештенем салону, као књегиња у своме двору сједи честита и високоизображена госпођица начальница, која, чим нас спази, диже се к нама на сусрет, те на најљубазнији начин предусрете нас, а у исто доба преставља нам министра руског, који се ту у посјети налазио. Након мало времена диже се г. министар да одлази, а ми тада остваросмо сами скоро читав сат са узвишеном госпођицом. Разговарамо се о нашој дјечи (тако их она назива), јер све ученице то су чувством и осјећајем њена дјеца, којима је та цијењена особа посветила живот свој, њином васпитању, срећи и будућности. Разговарајући се о васпитању наше миле дјеце, цијењена госпођица већ толико о томе разлаже и говори, а међутим схватила сам колико се о томе још труди, да мајкама домаће васпитање препоручи, као и за она времена, кад су ђевојчице ван завода на одмору. Схваћајући осјећај ове узвишене духовите мајке наше миле дјеце, како и на који начин можемо ми мајке да истој госпођици нашу благодарност изразимо? Толико је моје чувство благодарности да не имам других ријечи: већ једини Господ са висине нека награди узвишену госпођицу за сав труд и настојање за нашу милу дјецу. Уз ову цијењену госпођицу имам да споменем Марију Александровну, која истим неуморним радом, трудом, самопожртвовањем, дан и ноћ ради и труди се за срећу и напредак наше миле дјеце. Хвала и слава буди овим дичним Руски-

њама, духовитим мајкама нашег милог нараштаја! Вријеме нам брзо у разговору прође, те бјеше већ доба да одлазимо, а још запитасмо, у који сат можемо сутра да дођемо, те у исто доба оће ли нам бити дозвољено да видимо и остале ђевојчице, наше својте и пријатеља, на што нам цијењена госпођица одговори: да можемо слободно доћи кад год желимо, још нас позва на литургију у њихову капелу. Пуни душевног задовољства повратисмо се у стан, у жељи, да што прије сутра сване, да се опет у завод повратимо и разгледамо Цетиње, те још и чланове узвишеног књажевског дома, јер као што чујемо сутра ће сви у цркву.

Иза свег оног дажда, туче и олује, која се јуче изли, освану прави Ђурђев-дан. Све ведро; сунце већ доста одекочило, кад се примакох прозору, да се науживам оне чаробне природне љепоте, која Цетиње окружава. Ево нас у мало справни да изиђемо, те доста је било саћи и погледати с' врата хотела, да се одмах човјек осјети, да је данас свечани дан, којег цијело мијесто и околица слави. Главна широка улица пуна народа, а свак у свечано одијело, те баш сама не знам на кога би прије око зауставила, би ли на богато црногорско одијело, или на снажне високе и поносите јунаке, који онако одијевени подсећају Србина на Косовске делије. У колико се Цетињем прошетасмо, а не знамо што нам је милије, да ли та убава Црногорска престоница, или јој красна околица; у толико ево нас пред књажевски двор. Још из далека угледасмо књажевска кола, која чекаху пред двором, те у кратко ево излази књаз са књагињом, сједају у кола да иду у цркву. Не бјеше нам ово први пут, да гледамо овај узвишени пар; али не могу пропустити, а да не споменем, колико бијех усхићена прошле године, кад за први пут виђех добро из близу књаза и књагињу, који су се сами у њиховом калешу шетали. Обоје су ме просто њиховом појавом занијели толико, да без да се сјетим; за њима сам скоро трчала, да их што дуже гледати могу. Рекох онда, грехота, да оваки људи старају и умиру; па и ако се може овдје употребити она владике Рада: „благо оном ко до вијека живи, имао се рашта и родити.“ — Чим се кола удалише након мало ево музике, и мноштво народа хита у цркву. Рекоше нам синоћ, да неће бити могуће у цркви имати мјеста, те ћемо ми доћи пред сами свршетак, да чекамо испред цркве. Сада се сјетисмо позива цијењене Софије Петровне, погледасмо на сат, али никако не имадосмо времена да идемо у завод на литургију, а управо и не могосмо да се одвојимо од тог дивног мјеста испред цркве, гђе ћемо виђети стари и млади пар, као и осталу сву параду, који ће кроз кратко вријеме из цркве изићи. И ту нам вријеме необично брзо прође, тим више што ту сретосмо мноштво наших пријатеља Бокеља, који ту живе: доктора, апотекара, професора и т. д., те у њи-

ховом лијепом друштву и веселом расположењу, тако нам брзо вријеме прође, да се зачудисмо, кад звона са цркве навјестише свршетак св. литургије. Кроз мало, ево књажевских кола пред цркву, а ми сви упрли очи на излаз црквени. Најприје угледасмо дивног стаситог књажева командира, а за њим ево књагиња, па књаз, те се пред црквом зауставише, док Њ. К. В. књаз подиже капу и ускликну пут народа: „На здравље вам Ђурђев-дан!“ Док се од свуд заори: Живио! Живио! — Чекамо још — сада ће да изиђе млад пар, наследник Данило са књагињом Милцом. У кратко ево и њих. То ми бјеше први пут што сам их из близугледала. Зањеше ме — морам да искрено кажем — да при чаробној љепоти младе књагиње, не имадох кад престолонаследника погледати. Витка стаса, у финој елегантној бијелој свиленој тоалети, са великим бијелим боа, и црним округлим шеширом, преко кога се дугачко бијело перо спушташе, изгледала је, као каква вила, или баш права богиња љепоте.

Пошто они изађоше, а за њима и сав народ и музика, те наравно, и ми ћемо до двора да их пратимо. Ту пред двором сви се заустависмо, музика красно удараше „црногорску химну“ те стојећи ту, виђесмо све ministre и великодостојанственике, који иђаху у двор да честитају. Стајасмо и ту неколико, док виђесмо, да је већ доба да идемо на објед, тим више што смо код једног пријатеља на крено име позвати, те, дакако, не смијемо да се одоцнимо. По подне ћемо да се још испењемо на Орлов-крш, пред вечеру у завод, а сутра у јутро ћемо натраг нашој кући. При обједу врло лијепо и весело проведосмо, у прво, што наш пријатељ, господин Драгић, с госпођом и ћерком, врло су гостољубиви, те нуде и часте баш по српском обичају; а с друге стране нађосмо ту финог и отменог друштва, од којег

не бисмо се били лако одвојили, да нас није притезала родитељска љубав к миломе нам дјетету.

Дигосмо се да одлазимо, те ако икако узмогнемо још ћемо на Орлов крш, који се подигао више Цетиња, и ту сви странци иду, за одозго виђети сву цетињску чаробну околицу. Упутисмо се, хитајући, да се у завод не одоцнимо, гђе нас наша Анка с нестрпљењем очекива — пењасмо се уз брдо пуни весеља, посматрајући с висине дивну околицу усред које се Цетиње простире. За кратко, ево нас на врх. Ту је опет лијепа величавствена гробница у којој је закопан књаз Данило. Док смо ту уживали гледајући свуд у наоколо, примаче пам се на најубуднији начин Црногорац, (стражар, који ту живи) и поче да нам показује сва знаменита мјеста у околици; пошто смо се ту још неколико задржали, опростисмо се с нашим Црногорцем и кренусмо натраг. За час ево нас на Цетиње, те одмах у завод. Чим уђосмо опазисмо врата од баште да су отворена, примакосмо се, док нас ђевојчице угледаше, и све наше познанице с Анком трче нам на сусрет, поздрављају нас и љубе ме, а наша Анка не зна гђе је од весеља. Има ту преко осамдесет ученица; има их доста из Котора, Боке, горње Далмације, па из Поле, Осјека, а чак и из Беча. Ту се неколико с њима заустависмо, а виђосмо, да се већ поћ примакла, те пођосмо, да се опростимо са цијењеном госпођицом началницом, затим се с нашом Анком изљубисмо по сто пута, и изиђосмо из тог дивног института, који нам најбољи утисак остави, као и све остало тога дана на Цетиње. Те ћу још да препоручим Српкињама сејама, да ако која мисли на Цетиње, нека избере Ђурђев-дан. А увјерена сам, да ће осјетити тај дан душевно задовољство, које свако, ко српски осјећа, осјетити мора.

Олга Стефановић.

Мајска ружа.

На осветку мајског дана
на глас звона јутарњега,
са осмејом пробуђена
шта си о њој снила
мајска ружо мила?

Дал' си у сну, ружо дивна,
њу видела; да ће она
ових дана врло сјајна,
ко краљица мајска
бити дивна, бајна?

Па када се њојзи погнеш
пришани јој ружо мила:
»Да сам завет дао Богу
и да без ње никад
живети не могу!«

С мађарског.

М. Новаковић.

ЛИСТАК.

Сребрн ланац.

(Свршетак).

Мита и Марија наставише опет свој мирни живот. Обоје прионуше још више раду. Марија је била права сапутница свога мужа, с којим је делила на поле све домаће терете. Њен живот није био лак. На њу је опет пао сав домаћи посао. Али је завладао и опет онај стари ред у кући. Па јој је било све лако сносити.

Никола је из почетка долазио сваки дан у радњу. А сваке недеље правили су обрачун, и тако су увек обојица знали, колико који има користи, и колико сме трошити.

Наједанпут од неког времена Мита опази, да Никола долази ређе у радионицу, и увек у напиту стању. А кад кад и сасвим пијан, што му пређе пије био обичај. И кад га Мита једном опомену, он му одговори сасвим осорно, да неће више с њиме да ради, и да хоће да се разор- тачи. Ма да му је Мита говорио и саветовао, да то не чини, он ипак остаде при том, да хоће сам на своју руку да ради. Најпосле Мита је морао попустити, они се једног дана разор- тачише.

Прво што је Никола учинио, одмамо је од Мите првог калфу Стевана. Мита је знао да је то све учинила лукава Јованка. Није се љутио на Николу, само га је жалио, јер је знао да ће га та жена упропастити.

Мита и ако је изгубио најбољег момка ипак није био ни мало у неприлици. Он га је сам потпуно заменио, и радио је са својим осталим момцима у поред. И ако је могао имати у своме побратиму јаког такмаца, његова је радња све више напредовала. Јер су обоје били паметни и штедљиви и бринули се за своју породицу и за своју старост, да је што боље осигурају.

Тако Јованка није радила; она је свога лакосисленог мужа наводила све на веће зло. Није било довољно, што га је навела да се одели од свога побратима, да му одузме најбољег раденика, него га је још дражила против њега, говорећи му са лукавим осмејком:

— Хвала Богу што си се већ једном опростио твога подмуклог побратима, који ти је господарио као каквом раденику. Или боље рећи, био ти је прави тотор. Сад кад имаш тако ваљаног момка, не мораш ни бити у радионици.

Могао би се бавити и другим пословима. Зашто не би трговао са храном? Колико се њих обогатило таквом трговином. Па зашто не би и ти покушао срећу.

Никола се лако дао наговорити, јер баш особито није марио за занат.

Јованка је потпуно владала својим мужем. Управљала је са Стеваном радњу, како су хтели. Она је трошила немилице. Одевала се не скромно као жена једног занатлије, већ као каква одлична госпођа, није марила што су је друге жене оговарале. Она је само себи угађала.

Никола, и ако је почео увиђати, да она није онако скромна, као што му се чинила, ипак јој не смеде ништа приметити, јер се бојао, да је не наљути, и онда не би с њиме говорила по неколико дана. А то није могао поднети, јер ју је још увек волео до лудила. Са Стеваном такође није био задовољан, начинио се већи газда од њега, а и рачуне му је давао нетачне. Па и трговина са храном ишла му је рђаво, одмах првим покушајем изгубио је приличну суму новаца. Све је то на њега толико утицало, да се сасвим одао пијанству. Али се Јованка није због тога много кидала. Кад јој је муж по неколико ноћи изостајао, онда је она била сасвим слободна, и радила што је хтела.

Кад је Мита о свему томе дочуо, није могао даље ћутати, душа га је болела за својим несретним побратимом. А што га је највише болело, што га никада не могаше наћи у сасвим трезном стању. Те кад му је и говорио, био је тако расејан, да га је једва и слушао. Мита је добро видео да он није сретан и да пати, да све чини из очајања. А највећа је била несрећа, што је још једнако залуђен у своју жену, која га и не воли, па можда је то и сам осећао.

Најпосле Мита се реши, да самој Јованци изкаже све што му је на срцу, па ма шта било. Тако једног дана оде њој. Удешавао је колико је год могао, да је својим говором не вређа. Па поче овако:

— Драга снајка, дошао сам да видим шта радите, чини ми се, да код вас послови не иду

баш најбоље. Чујем да је Никола изгубио на храни доста замашну суму новаца.

— А ко ти је богати девере то опет казао, да је изгубио?

— Шта треба ко да ми каже, кад видим и сам, да се заплео да не може горе бити. Ко га само наведе да се упушта у трговини са храном, кад не разуме. — Боље да се он држао свога заната.

— Е, ко би му смео што рећи, ти знаш њега, што науми то мора да буде.

— Не знам, није пређе био такав; увек се са мном договарао, кад је хтео што да предузме. А сад се, ето, одао и пијанству, што код њега није био обичај. Живели смо од детињства заједно, и ја ти се могу заклети, да га нисам видео никада пијаног. А сад, ето, по три ноћи не трезни се, спава по механским клупама, да ме је чисто стид, кад на то помислим.

— Па ваљда не мислиш, рече љутито Јованка, да се пропио од кад је мене узео?

— Боме, моја драга снајка, тако изгледа. Али би га ти могла од те страсти излечити. Он те воли, па теби за љубав учиниће све.

— Од куд би га могла ја излечити? Ако му је, као што изгледа, то страст, нико га не излечи. Уверена сам, да му је милија пуна чашица, него његова женица! У осталом, чудим се, девере, што се ти толико бринеш о нама? Боље гледај ти вашу кућу, можда би имао што да лечиш и у својој кући.

Мита се трже, погледа је оштро, па одговори:

— А шта би ја имао да лечим у својој кући? Код мене хвала Богу иде све онако, као што треба, и као што мора да иде!

— Хе мој девере, али ако вам ја једнога дана докажем, да ни у вашој кући не иде онако као што мора и треба да иде? Шта ћеш онда да кажеш?

— Чуј ме Јованка, ја не трпим таква завијања, или реци отворено шта знаш, или ћу те сматрати као клеветницу.

— Можеш ме сматрати како хоћеш, али ти ипак за сада нећу казати, док не похватам све конце, а то ће, надам се, врло скоро бити. А дотле, драги девере, остај ми с Богом! За тим му окрете леђа и оде у другу собу.

Шта је остало и Мити, него и сам да оде. Он није давао велику важност њеном сплеткарењу, јер је знао, да из ње говори сама пакост. Ипак су га њене речи немило дирнуле.

Марија је од неког времена сваки дан по подне одлазила своме оцу који је лако оболео. Па кад је једно по подне Мита седео сам у соби и прегледао своју рачунску књигу, наједанпут неко куцне на вратима, он се и нехотице трже, али се брзо прибра и викну: «Слободно!»

У собу уђе Јованка, лице јој се чисто сјајало од радости, као у неког, који долази да каже своме пријатељу какву пријатну вест.

Мита кад је виде, прође му нешто хладно кроз срце, као да ће из тих лених уста чути нешто ужасно, што ће му разорити целу његову срећу. Она се љубазно насмеши, а он је понуди да седне, па је запитала:

— Каква те срећа доведе нама?

— Дошла сам да вас видим, насмеши се пакосно. Треба да знаш девере, да ја увек враћам љубав за љубав, или ако хоћеш пријатељство за пријатељство! — Мита је мирно погледа, ма да је сав дрхтао од љутине и ма да је добро знао, да ће све оно, што му буде казала, бити све саме лажи, ипак је нешто стрепио од онога, што ће чути од ње.

Кад виде Јованка да се он много не жури да чује какву му новост доноси, она се мало осврте као да неког тражи, па наједанпут запитала:

— А где је Марија?

— Отишла је оцу, нешто је слаб.

— Оцу је отишла? — А знаш ли ти девере зацело да је она тамо отишла?

Мита је погледа изненађено, устаде са столице и пође јој сасвим близу, погледа јој оштро у очи па рече:

— Знам за цело! Моја жена нема тајана које не би и ја знао.

— Лакше, лакше, девере, можда се и вараш; видиш, ја бих рекла баш противно. Само буди миран, и саслушај ме.

— Говори већ једном! — Продера се Мита скоро сурово. А она се задовољно насмеши, па поче овако:

— Пре неки дан била сам на пијаци, па се тамо састанем са Маријом, те се тако упутисмо заједно и кући и кад дођосмо до мога стана, за нама је ишао узастопце неки човек, који је изгледао као слуга. И кад нас стиже, он рече Марији, да има за њу неку поруку. Она се мало одвоји од мене, а он јој нешто рече, и предаде јој неку цедуљу. Кад Марија прочита цедуљицу побледи и брзо је скида на ситне комадиће, па рече: «добро, добро, реците му да ћу доћи.» —

Човек оде. А она се окрете мени, и пре но што је могах запитати, рече ми с Богом! и оде право кући.

— Но, па шта је било даље? — запита Мита нестрпљиво, и блед као смрт.

— Чекај драги девере, сад тек долази оно право. Још истог дана по подне видех је како оде право у болницу.

— У болницу?!

— Да у болницу. Сутра дан опет у исто доба упути се у болницу. Помислих јамачно не иде тамо да негује ког болесника! — Мити засталоше речи у грлу. Он ју је само разрогаченим очима гледао, а сав се тресао од силног узбуђења. А она продужи:

— Данас опет у исто доба оде у болницу!

— И данас! — Викну ван себе Мита, који се није више могао савладати. Зграби шешир и пође вратима, кад дође до њих, окрете се Јованци, па претећи јој рече:

— Чујеш, Јованка, тешко теби, ако си је оклеветала! — У исти мах врата се отворише и Марија уђе у собу бледа и потресена.

Мита полети јој, зграби је за руку и повика загушеним гласом:

— Одакле долазиш? — Марија погледа Јованку, која се задовољно смешила, па одговори мирно:

— Кад будемо сами све ћу ти казати!

— О, не, не, већ одмах мораш говорити, пред овом женом, која те оптужује.

— Шта? — Викну Марија изненађена. Зар ме она оптужује? Она ме оптужује?

— Не питај, већ одговарај! Викну ван себе Мита. — Где си била? И од куд долазиш?

— Из болнице! — Одговори Марија сасвим мирно.

— Шта си тамо радила, и код кога си била?

— Била сам код мога на самрти болног брата?

— Код твога брата? — запиташе обоје у један мах изненађени.

— Па што ми то не рече? — запита је муж.

— Мићо, ти знаш какви су одношаји између оца и брата мога. Он ме је сам молио да ником — па ни теби не кажем да је дошао, док ми он не допусти да могу говорити. Сад ми је допустио, пошто су му дани избројани. Данас ми је поверовао и цео свој живот. После оног несретног догађаја, о којем ти је мој отац говорио, мој несретни брат побегао је од куће и отишао право на Ријеку, а оданде се укрцао на морску лађу и

отишао у Америку, под теретом очеве клетве, и најстрашније гриже савести. Од оног тренутка постао је други човек. Трудио се да у раду умири своју савест, а добрим владањем да задобије опроштај очев и Божији. Као добар запатлија нашао је одма и посла. Радио је, био је вредан, па је нешто и стекао. Затим се позна са девојком, ћерком неког занатлије, који баш у то доба умре, а она остаде сироче. Била је лепотица, са анђелским ликом, али сатанским срцем. Мој несретни брат заљуби се у ту девојку, и мислио је, да је најсретнији човек кад је узе за жену. Али се љуто превари. Две године што је с њоме проживео, било је право мучење. Доводила га је често до беснила у љубомори. Била је гиздава, сад је с једним сад с другим ашиковала. И најпосле једнога дана нестане је. Да би га довела још до већег очајања, остави му писмо, у ком му јавља: да је отишла с човеком ког воли. Мој несретни брат заљубљен још једнако до лудила, распитивао је на све стране, док није дознао, куд је побегла. Пошто све што је имао распрода, пође за њом у потеру. Пратио ју је стопу за стопом. Али које љубомора, која му је раздирала душу, а које очајање при помисли, да му је Бог баш њу дао, да га још више казни за учињени грех, разболи се на путу те је доста дуго лежао. А чим се подигао од болести толико, да је могао ићи, почео је опет трагати за њом. Дуго је лутао овамо онамо, док није дознао, да је овамо дошла, да је оставила онога с ким је побегла, и најпосле, да се удала за другог.

За време док је Марија причала, чешће је погледала Јованку, која се једва држала на ногама, била је бледа као смрт и једва је дисала. А Марија настави даље:

— Чим је приспео овамо, наново га савлада болест. Није смео кући своје оцу, већ оде у болницу. А мени поручи да му дођем, знао је да га сестра није заборавила. Кад му данас одох, исприча ми цео свој живот. Пошто — рече, осећа да му се приближио крај, то хоће да ми отвори своје срце и да за њега измолим опроштај код оца. За тим ми предаде још један аманет, да га вратим његовој пређашњој жени, она му то даде на дан њиховог венчања. А то је овај сат са сребрним ланцем и овом подковицом.

Мита се сав потресе кад виде сат. Па чисто дрекну и загушеним гласом повика:

— А та жена?

— Та се жена зове Јованка, ова овде! која

хтеде мене оптужити, па се сама ухватила у клопку. Она је мислила, да су све жене такве као сама што је!

Мита чисто ван себе полете Јованци па запита:

— Од кога си добила овај сат и ланац?

Јованка, која је за цело време стајала као скамењена, наједанпут се прибра, исправи се и погледа их бесно, па рече пркосно:

— Тај сат и ланац био је мога оца. Од њега ми остаде у наследство!

— Ха несретнице, дакле, ти си кћи убице Николиног оца! Достојна си кћи свога оца!

Јованка побледи, те ужасне речи поразише је сасвим, она посрну, кад на њу полети Мита са уздигнутом песницом, као да би је хтео смрвити, али Марија га брзо задржа, и он дође к себи. Међу тим Јованка дође до врата и као муња побеже из собе.

Марија загрли мужа, па рече кроз плач:

— Драги Мићо, умири се и чуј ме, моме су брату дани избројани. Он жели да види оца и да измоли од њега опроштај, како би се лакше раставио с душом. Не смемо ни часа оклевати. Хајдмо брзо оцу, да га молимо да оде с нама у болницу

— Да, добра жено моја, хајдмо. А пре свега да ми опростиш, што сам и за часак могао посумњати на тебе.

Место одговора, она га загрли и пођоше оцу.

* * *

Родитељско срце није могло одолети, разнежи се, сузе га облише кад му рекоше да му је син на последњем часу. Пошао је с њима у болницу да види још једном свог несретног сина, који је

само чекао, да му отац дође, да му опрости, да га благослови, па да се растане с овим мученичким животом.

Призор је био и сувише дирљив, син на самртној постељи, а отац стар, посрћући приђе му и очајно повика:

— Сине мој! Зар у тренутку, кад ми те Бог покајаног поклања, морам те одма и изгубити!

Самртник прикупи своју последњу снагу, исправи се у пола, загрли оца, а сузе га облише, па малаксалим гласом повика:

— Оче мој! — Опрости ми! — Ја умирем!

— Праштам ти сине мој. — Али стани, не остављај ме још!

Син га још једном захвално погледа и испусти душу.

—

Мита је одмах после смрти свога шурака отишао Николи, испричао му целу зликовачку историју његове жене. И даде му као доказ сребрн ланац, који је јасно сведочио, да је Јованкин отац био убица његовом оцу. Па му рече:

— Ти не смеш више живети са таквом женом. Мораш се развести њоме!

Он га погледа некако блесасто па одговори:

— Она се и сама развела са мном! Одбегла је од мене, пошто је покрала и оно мало што сам имао. Сад сам пуки просијак!

— Ниси ти просијак! — викну срдачним гласом Мита. Имаш ти брата, који ће ти се сад моћи одужити за све, што си за њега учинио. Твоје је уточиште код мене, твога искреног брата и пријатеља!

Написала Милка Гргурова.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 7. (20.) маја о. г. под председништвом г-ђе Јулке Радовановићке, на којој се прочитали брзојавни и писмени поздравни, који су стигли овамо са разних страна приликом 25 годишње прославе задружне. Стигло је свега 47 поздрава и ти ће се изнети угледа ради у овом друштвеном листу. — Прочитан је извештај и рачуни о примању и издавању приликом концерта, који је приређен у почаст 25 годишње прославе и испоставило се, да је пало том приликом добровољна прилога: 507 круна,

а од улазница: 1016 круна. Трошак износи: 1310'40 круна, те је по томе чист приход: 212'60 круна. Цео овај јаван рачун износи се на другом месту овде. — Благајкиња г-ђа Анка А. Пајевића пријавила је, да се уписале за нове редовне чланице: г-ђе: Вида П. Јовановићка, Ангелина Манојловићка, Софија В. Јовановићка и Јелена Д. Миросављевићка; а за чланице потпомагачице: г-ђице: Софија Обренова, Смиља Слеччевићева, Марија Сремчевићева (Рацгаборова) и Мила Марковићева. — Известиће се Савез угарских женских задруга, да ова Добротворна Задруга Српкиња није приступила том савезу. —

Извештен је одбор, да су на молбу учитељице Јованке Адамовићеве послата друштвена правила у Бјелину (Босна), да се испомогну ради оснивања тамошње Добротворне Задруге. — Уписала се ова задруга за члана оснивача са 50 круна овдашњег друштва „Слоге“, које има цел, да прикупља прилоге за умножавање фонда овдашњој срп. вел. гимназији. — На допис Добротворне Задруге Српкиња Панчевкиња решила је ова задруга, да по примеру Панчевкиња ступи у савез са друштвом „Привредником“ у Загребу, ради наменштања женске српске деце за изучавање заната, практичног кућарства или под своје и прилаже на ту цел у помоћ друштву „Привреднику“ 50 круна. — Извештај председнице, како су били смештени гости на станове и обеде приликом 25 г. прославе, узет је на повољно знање и уведена је протоколарна захвала свима часницама и одборкињама, које су госте прихватиле и угостиле, као и свима суделачима и госпођицама, које су дочекивали госте и осталу публику на концерту и одводили на одређена места. — Овлаштен је перовођа, да може, по одобрењу општинском извести по новом пројачуну дозиравање зграде у св. никол. порти за срп. правосл. забавиште, а досадањи стан тога забавишта да се откаже за 1. новембар о. г. по нов. к. — На молбу овдашњег грађанина Ђ. Сарачевића додељено је истом по 3 кр. недељно у помоћ, да може сироче и његова синовица Даница Сарачевић, довршити овде I. разр. осн. нар. школе. — Прочитани су позиви академског потпорног загребач. друштва на концерат; про-светне жен. задруге св. Мајке Ангелине у Бпешти на глав. скупштину и позив овдашње честичарске задруге, која се претвара у акционо друштво, на упис акција и сви су узети на знање. — Узети су на знање и извештаји перовође, да је стигла на задругу улазна карта за осми конгрес срп. земљорадничких задруга, који ће се држати у Дарувару 17. (30.) и 18. (31.) маја о. г. као и каталог књижаре Велимира Валожича у Београду за књиге, које би се имале делити школској деци о годишњим испитима.

Бос. Петровац.

Добротворна задруга Српкиња Петровчанки која је прва у Босни и Херцеговини основана (а данас хвала Богу има их све више) одржала је своју главну годишњу скупштину на други

дан Христова Воскресенија, на којој су прегледани рачуни од прошле године, те пронађени у потпуном реду, прешло се на измјену и допуну некојих друштвених правила, која не одговараху данашњим околностима. Све је усвојено једногласно, а за тим се прешло на остварање једне идеје, за коју се већ дуже времена спремао, и која је већ дубок корен код задругарица ухватила, а то је: отварање српске женске раделичке школе. Каква је корист и потреба од такве једне школе баш у овим нашим српским крајевима, није нужно да износим, јер то сваки прави Србин и Српкиња, који ма у неколико познају овдашње прилике појми и зна. То су већ давно увиделе и вредне задругарице ове задруге, али борећи се са многим неприликама а уз то још и материјалним околностима (јер ова задруга не броји већ 15 ред. члан.) не моглоше прије почети такав огроман рад, па и сад се материјалне околности нијесу побољшале, али задругарице не имадоше срца дуже да гледају очиту пропаст свога подмлатка, те напрегнуше све силе, решише се да сваку жртву принесу, шта више да од својих уста откидају да штеде гђе год могу, а само да остваре своју замисао. Свака од њих је спремна да по могућности годишње уплаћује једну извјесну своту (осим чланарине) која би имала као припомоћ да буде издржавању школе све дотле, док се не побољшају материјалне прилике задружне. (Имена тих честитих Српкиња ћу вам јавити). И тако на тај начин могло се у скупштини почети са остварањем српске раделичке школе. Задругарице су одушевљено прихватиле тај предлог, те тако у име Божије корак је учињен, правила раделичке школе која су већ била спремна са молбом на Земаљску владу за одобрење отпослата су преко области на Земаљску владу у Сарајеву, а надати се да ће Земаљска влада брзо повољно решити остварење тако једне скроз потребне установе. Међутим ће задруга са дозволом овд. котар. уреда, којем су такођер правила предложена одма отпочети привремени рад тако да све буде готово, да по одобрењу земаљске владе одма се може приступити отварању школе.

Е тако и овај пут се увјерисмо да племенита срца и чврста воља, а наиме слога, која заоста примјерно међу овдаш. задругарицама влада, може многу сметњу да обори, те да сјајно до свог циља дође. Надамо се, а и жељети је из дубине душе, да се и остале честите Српкиње из овог

мјеста које још нису ступиле у задругу што пре упишу и руку помоћи пруже сестрама задругарицама, како би и оне у остварењу таквих

племенитих идеја учествовале, те тако заједно удружене у једну цјелину могла би задруга још боље и више вршити свој племенити позив.

П.

Св. Саборна црква у Новом Саду. Света Саборна црква изгорела је у буни 1848—9. године и онда се после тог тек привремено оправила, да се могло у њој служити. Но та привременост трајала је више од 50 година и црква је за то време почађавила тако, да је служила на срамоту овом најугледнијем грађанству и српска правосл. општина реши се пре две године, да приступи преоправци и украсу њеном. И сад је, ево, довршена и од Њ. Високопреосвештенства г. епископа новосадског, *Миширофана Шевића*, уз асистенцију свог осталог месног свештенства високопречасног архимандрита ковиљског г. *Георгија Видицког*, и пароха молског, г. *Душана Јосимовића*, освећена о Спасову дну о. г. и за тим поново пропојана у њој света литургија.

Украс св. Саборне цркве. Црква је заиста украшена тако, да је мало таке наћи у овој Српству. Иконостас је сликао *Паја Јовановић*, један од првих и најчувенијих наших сликара, зидове и таваницу је сликао наш млади и даровити академски уметник *Шеван Алексић*. Дрворез је вештачки извео опет Србин и пештански занатлија, *Шеван Вуковић*, позлату Србин *Милан Томић* из Будимпеште, а кандила и остале сребрне украсе сковао је вештак сарајевски, *Јован Миширичевић*. Само су полијелеји сливени у Бечу од туђинске руке, јер немамо за то још српских вештака.

Приложници св. Саборне цркве. Ретка је која црква у нашем народу, да је придобила толико приложника као ова св. Саборна црква. Још за живота свога оставили су на украс ове цркве покојни добротвори народни *Јован* и *Марија Трандафил*, грађани новосадски, своју кућу на главној улици, бр. 30. у вредности од 60 хиљада круна, чији приход се капитализовао за ову цел. Осим тога оставио је и покојни епископ бачки, *Платон Ашанацковић* на ту цел 1884. г. 5000 фор. (10.000 кр.). И покојни *Ђорђе Ф. Недељковић*, грађанин новосадски, направио је још за живота Христов Гроб у вредности од 2000 кр., а оставио на украс прозора у овој цркви 12.000 круна; по 1000 и мање круна оставили су још за живота ови грађани и грађанке, које се до сад капитализовало: пок. *Шеван Јевшић* (1894. г.) 1000 К., *Нестор Шушић* (1891.) 800 К., *Јула Стефановићка* (1882.) 394 К., *Ђорђе Кондорос* (1891.) 400 К., *Ана Нешковић-Димиширијевић* (1890.)

400 К., *Ката Недељковић* (1893.) 695'03 К., *Кристина Кукић* (1890.) 218'12 К., *Јован Косић* из Пеште (1888.) 100 К., *Кристина Николић* (1890.) 200 К., *Шеван Богојев* (1893.) 195'06 К., и *Анастасија Коларовић* из Карловаца (1899.) 60 К. На ово су приложили сад од кад се преоправља: *Лазар Дунђерски* са својом супругом *Софијом* и децом: велико звоно у вредности од 9000 круна, *Арса Пајевић* са својом г-ђом *Анком* приложили су „индишију“, златом везену на црвеном плишу у вредности од 672 кр. и велики ручни златан крст од 600 круна, свега 1272 кр. (Исти су приложили пре месец дана цркви св. три Јерарха цело престоље Мајке Божије, икону, кандило, степене и све друго уз то, што све вреди 4086 круна, са горњим заједно 5358 круна); *Љуба Стефановић* са својом супругом *Александром* и децом кандалабар и велико сребрно кандило у вредности од 4000 круна; *Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Нов. Саду* велики полијелеј у вредности од 2500 К. и у новцу 500 круна; *Централни Кредитни Завод у Нов. Саду* велики полијелеј у вредности од 2500 круна; *Њег. Високопреосвештенство* госп. епископ *Миширофан*, часну трпезу, у вредности од 2000 круна; *Анастасија Алексић пл. Мајна* и кћери јој: *Ана*, *Евелина* и *Марија* једну свилену одежду и пет сребрних кандила, у вредности од 1500 круна; *Јулка Радовановићка*, једно велико сребрно кандило у вредности од 1200 круна; *Доброшворна Задруга Српкиња Новосашкиња* три кандила пред сликом Матере Божије у вредности од 900 круна; *Персида Мандић, пл. од Ривице*, плаштаницу у вредности од 1400 круна; *Љубица Машавуљ* (пређе *Димовић*) прилог у готовом новцу од 2000 круна; *Легат Милоша и Марије Димиширијевића* 1600 круна. Црква је украшена са 15 прозора исликаних са светитељским и историјским сликама, свака у вредности од 700 кр. Од којих су 7 исликаних из помнуте задужбине пок. *Ђорђа Ф. Недељковића*, а остали осам од *Кашинке Попадићке*, *сестара Марије Маршоношке* и *Каше Мирилове* у спомен своме оцу *Петру Татићу*, *Љубице Савић-Болпарићке*, *Милице Нецкове* у спомен своме пок. сину; *Миле Радовановићке*, *Марије Хаџи Гавре Плавшића* и *Јована Циковића*.

Осим тога има и много ситнијих дарова и прилога од појединих грађана и грађанки. Кад

се сви ти дарови и прилози не узимајући у рачун припадајући интерес до данас, онда се види, да је приложено око 130 хиљада круна за украс ове цркве. Нека је слава и хвала свима горњим приложницима!

Српска виша девојачка школа у Новом Саду приредила је на Цара Константина и Јелену своју забаву с играчком. И овом је приликом била та забава необично лепо посећена тако, да она велика дворница Заплеталова на паробродској станици није могла да прими све госте, него је скоро толико још било у башти поред дворнице, те су слушали песме и свирку кроз отворене прозоре и врата. Деца су певала у три гласа четир песме: *Вешар*, *Анђео Српски*, *Циганка*, све Змајовине речи, којима је арију дао професор г. Мита *Ђорђевић* и осим тога певале су и *Низ српских нар. песама*, све уз пратњу гласовира од ученице П. разр. Милице *Јовановићеве*. Поред тога било је две свирке на гласовиру: „*Продана Невеста*“ од Ф. Сметане у четир руке, које су изводиле ученице: *Олга Теодоровићева* из IV. р. и *Олга Давидовићева* из III. разр. а засебно је одевирала: *Смесу срп. нар. песама* од Велимира Сперњака, ученица IV. р. *Олга Дудварска*. И песме и свирке су све лепо и прецизно изведене и публика је многим тапшањем и изазивањем наградила ове младе уметнице и њиховог учитеља М. Ђорђевића. На завршетку је приказан од те школске деце један дечији приказ са живим сликама под насловом: *Из шућине*, у коме се осуђује настрано васпитање девојчица, које добијају у туђим заводима, а хвали и уздиже оно, што српска и православна виша школа даје, јер их упознаје са српском прошлошћу и учи их бољој садашњости. Комад је опет написао и удесио г. М. Ђорђевић, професор, а деца су га лепо извела и публику у пуној мери задовољила. После тога је настала играчка, која се понајвише изводила из српских игара и трајала до једног сата по поноћи.

Забава је отпочета после подне у 5 сати и покрај ниске цене од 1 кр. и за ђаке и војнике по 60 п. донела је око 600 круна материјалне користи за сироту школску децу.

По свему овоме види се, да ова школа негује српску мисао и чува нам женски нараштај од туђинске заразе, па већ зато је потреба, да се она потпомаже од свију и свакога.

Венчани. Теодора *Мрђен* венчала се 28. апр. (11. маја) о. г. са г. д-ром *Ђорђем Чуиковићем* у Вргином-Мосту (Босна).

Вида *Алексијевић*, венчала се 28. априла са г. *Ђоком Паширмцем* публицистом, обоје из Београда. Сретно им било!

Верени. Зорка Радосављевић, ћерка г. Стеве и Софије Радосављевић из Меленаца, верила се месеца априла о. г. с г. Страјином Секулићем из Карлова. Сретно!

Српски родитељи који желе да упуте своје ваљане ђаке од 12 до 15 година, на изучавање

разних корисних заната и осталих привредних струка, нека се пријаве што пре код својих местних учитеља, свештеника или писмено управи „*Друштва Привредника*“ у Загребу, па ће добити одмах сва даљња пузна упутства.

25. годишњицу свога опстанка прославило је 2. маја о. г. п. н. к. најстарије Српско Црногорско Добротворно и Литерарно Друштво у Сан-Франциску. Ово је најстарије српско друштво у Америци. Прослава је трајала два дана. Друштво ће издати своју Споменицу.

Велика американска добротворка. Скоро је преминула у Сан-Франциску удовица *Цена Шенфорд*, чији је муж оставио сво своје велико имање за оснивање свеучилишта, које би имало носити име њеног мужа. Но како тестаменат није био у законитој форми сачињен, уништи га суд и онда је по земаљским законима припало сво имање овој жени његовој; али она га није хтела примити, него остави сво имање од 150 милијуна круна на цели, којој је њен муж наменио, па је чак и свој део на то оставила с тим, да све то носи име њеног мужа. Ово је толико уздигло име и глас тој жени, да је био погреб величанствен, као да је краљица каква сахрањивања.

Нове Добротворне Задруге Српкиња у Босни. Наше Српкиње у Босни живо се почеле заузити да у своме кругу створе што више Добротворних Задруга. Досад постоје у Бос. Дубици, Бос. Петровцу, Приједору, Бањојлуди, а ове године поникоше у Сарајеву и Мостару и сад се кренуше Српкиње и у Бјељини. Покрет је био и у Шамцу, Дол. Тузли и другим местима, али се још ништа не чује, да су учињени озбиљнији кораци за то. Ми молимо тамошње наше Српкиње, да што пре ступе у коло оваких задруга, јер народ упира очи на Вас и на земљорадничке задруге и моли Вас, да му помогнете решавати друштвена и просветна питања, која нас могу спасти, а која су у развиту и код других народа.

ЧИТУЉА.

† **Инокентије.** Српска православна црква у Србији завика се 19. маја (1. јуна) о. г. у црно, јер је изгубила свог доброг и мудрог архиепископа Инокентија у 65. г. живота.

† **Јован Деспотовић**, умировљени управитељ и учитељ школски у Стоном Београду, упокојио се 20. маја о. г. у 65. години живота. Вечан му спомен!

† **Марија уд. Поповић.** Добра и нежна мати, уваженог лечника ст. бечејског, г. дра Милана Поповића, упокојила се 22. априла (5. маја) о. г. у 78. г. живота. Бог да јој душу прости!

† **Тоша Илијћ.** У Вуковару се упокојио велики Србин и родољуб *Тоша Илијћ* поседник и велики трговац. Чинио је многа добра сиротињи и живо је учествовао у свим јавним пословима народним. Вечан му спомен!

† **Јеврем Миковић.** 18. (31.) маја о. г. упокојио се у Сентомашу, тамошњи учитељ Јеврем Миковић, у својој 40. год. живота. Јеврем је био један од бољих учитеља; он је и на књижевном педагошком пољу дао лепе резултате своје спреме; за то га је и ожалило грађанство и учитељство. Бог да му душу прости!

† **Ђорђе Вулко.** Зет нашег уредника, новосадеки мерник, Александар Вулко, изгубио је 12. (25.) маја о. г. свог јединог брата *Ђорђа Вулка*, магистра фармације, у 40. години живота. Беше врло добра и племенита срца; свуда, где је служио и где се бавио као лекарник, оставио је за собом најлепше успомене. Више година је имао ечку лекарницу под закуп и отуда је стекао многе пријатеље у В. Бечкереку. Вечан му спомен!

† **Јелена Ј. Јанковић рођ. Вулко**, уважена старица земунска, тетка горепоменутог пок. Ђорђа Вулка и брата му Александра, упокојила се 7. (20.) маја о. г. у 85. год. живота на пет дана раније од пок. Ђорђа Вулка и оставила је за собом многобројне унуче, праунуче и чукунуче у породици Буковалиној и Шековој. Мир пелу њену!

† **Ана (Нина) Николићева**, велепоседница из Иланце у Банату, испустила је своју племениту душу 22. маја о. г. после дуге и тешке болести у 57. г. живота. Покојница је позната нашем Српству са своје дарожљиве руке. Она је сваке године одевала сироту школску децу у своме

месту, а прилаже Добротворним Задругама Српкиња у Нов. Саду и Загребу од више година редовно своје крајцарске прилоге од 75 круна. Пратила је живо сав наш друштвени рад и прилагала је, где год је осетила да је потреба. Она је, у спомен пок. Јелене Поповићке у Загребу, дала и свој прилог на девојачки интернат. Вечан јој спомен!

† **Мила уд. Пововић рођ. Николић.** Наше одличне Српкиње: г-ђа удова Ангелина Рајновић из Загреба и г-ђа Љубица баруница Јовић из Ђакова, изгубиле су своју добру мајку 16. (29.) маја о. г. у 71. години живота, г-ђу Милу уд. Поповић рођ. Николић. Бог да јој душу прости!

† **Пера Вукићевић**, градски сенатор и заступник градоначелника сл. кр. вароши Сомбора, заслужни Србин и отац своје јединице, вредне и заслужне председнице Добротворне Задруге Српкиња у Сомбору, г-ђе Катинке Вукићевићеве, упокојио се 22. априла (5. маја) о. г. у својој 79. години живота. Нека прими та наша заслужна Српкиња и наше саучешће, а врлом покојнику нека Бог даде рајско насеље!

† **Еуфимија Барако рођ. Суботић.** Ово је кћи из првог брака пок. дра Јована Суботића заслужног књижевника и супруга наше велезаслужне г-ђе Савке Суботићке. Беше интелигентна и уважена Српкиња и супруга г. Јована В. Барако, угледног трговца горњо-карловачког. Упокојила се 20. априла (3. маја) о. г. у 59. години живота. Вечан јој спомен!

Б Е Л Е Ш К Е.

ПРОСВЕТА.

УГАРСКА.

«Слога.» Под тим именом образовало се у Нов. Саду друштво од бивших ученика и ученица новосадске срп. вел. гимназије с намером, да даје и да прикупља прилоге за умножавање фонда ове гимназије. Правила су та потврђена од надлежне власти и друштво се конституисало у четвртак 12. (25.) маја о. г. те сад је пошло, да уписује чланове за «Слогу». Чланова има: Добротвора, оснивача, помагача и редовних. Добротвори су они, који стеку заслуга за ту гимназију и скупштина их за то прогласи; оснивачи су они, који најмање 50 круна уплате у фонд једном за свагда; помагачи су они, који се обвезу, да ће сваке године најмање 2 круне уплаћивати у фонд ове гимназије; а редовни су само бивши ученици и ученице ове гимназије, који се обвезу, да ће најмање уплаћивати 2 кр. годишње. Сваки десет година предаваће се прикупљена свота патронату ове срп. вел. гимназије за помнажавање фонда. На овај начин мисли се временом да обезбеди ова гимназија од сваког спољног утецаја.

ХРВАТСКА.

«Змај.» Новосадски и карловачки професори, у друштву са неколицином новинара и књижевника, основали су у Карловцима, у спомен Чика-Јови Змају, друштво српских књижевника, новинара и уметника,

под именом: «Змај». Друштву је задатак, да прикупља око себе српске књижевнике, новинаре и уметнике; да покреће опћа питања, која се тичу књижевности, новинарства и уметности; да у случају потребе помаже материјално своје чланове, удовице и сирочад им; да се стара, да у крилу свом створи пензиони фонд. Чланови се деле на: редовне, осниваче и добротворе. Редован члан може бити само онај, кога управа друштвена прими; оснивач је сваки онај, који положи у друштвену благајну најмање 100 круна, а добротвор је онај, који положи најмање 300 круна у друштвену благајну.

Земаљска влада за Хрватску и Славонију намерава, да оснује у **Госпићу** још у току ове године угледну школу за *господарство* (економију), где ће се учити земљорадња, ливадарство, повртарство и сточарство.

Добротворна Задруга Српкиња у Вуковару решила је у својој последњој редовној скупштини од априла месеца о. г. да у свом месту идуће школске 1905.—6. године отвори српско православно *забавиште*. На ту цел спрема све, што је потребно, да се њена замисао и оствари.

С Р Б И Ј А.

Српски универзитет (свеучилиште) отворен је на Благовести, 25. марта о. г. Били су присутни сви министри, па и краљ Петар. Сретан почетак, да Бог да!

По извештају, било је у Србији на крају прошле школске 1903.—4. године основних народних школа:

1263 (мушких: 1093, а женских: 170). У тим је школама радило: 2205 наставника (1349 учитеља и 856 учитељица). Ученика и ученица је било свега: 121.563.

Дом за ученице средњих школа. У Београду је поникло ново, већ четврто женско удружење, које је примило на себе задатак, да подигне у Београду дом за ученице, које полазе Вишу Женску Школу и Женску Учитељску Школу, у опште, које полазе тамо средње школе. У томе ће дому имати та деца за 40 динара месечно стан, храну и помоћ за учење, поред тога по потреби лекара и лекарије. Друштво ће на сваких десет платежних ученица примити једну бесплатно. Упис је већ отворен за то и почетком идуће школске 1905.—6. г. отвориће се завод. Ближа обавештаја даје одбор управни, а писма за све ваља управљати на потпредседницу г-ђицу Милу А. Николићеву, Скопљанска улица бр. 20. Ова ће установа знатно потпомоћи, да се Српкињице из унутрашњости одају вишој настави и учитељској служби, јер имају свој сигуран и јефтин дом, где ће се склонити. Извештени смо, да ће се ту поставити стручна женска лица за надзор моралне и економне стране.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Лек против црвене уши на јабукама. Узме се по килограма обичног жутог воска и један килограм жуте смоле, обоје се растопи уједно, па онда се том врућом растопином намажу танком четкицом сва она места, где се виде уши на јабуковом дрвету. Восак се одмах на дрвету стисне, а уши се подаве. Овај восак се одржи годину дана на месту и не само да је уши поништио, већ је и ону рану залечио, где су биле уши, тако, да се она озлеђена корица са здравом изравна кад восак отпадне. То је средство добро и за руже, винову лозу и у опште за свако дрво, ако му се кора озледи, као и за старије воћке, где се под кором налази свакојаке гади. Код таквих воћака треба само најпре стару кору огулити, гад очистити и онда воћку намазати овим воском.

КЊИЖЕВНОСТ.

„Мала Библиотека“: Свеска 86. и 87. Светислав Стефановић: „Песме“. Оригиналне и преведене. Књига друга. — Свеска 88. Иван Вазов: „Крашке приче“. С бугарског превео С. А. Поповић. — Свеска 89. Јован Протић: „У Завештицима“. Приповетке. — Свеска 90. Еврипид: „Алжеста“. Античка драма у три чина, са прилогом. Прерадио Ж. Риволе. Превео Р. Ј. Одавић. Уз ове свеске „Мале Библиотеке“ изишао је 20., 21., 22., 23. и 24. број „Пријегледа“ за 1904-у год., са овим садржајем: † Антун Фабрис. О „Устришцима из Шекспира“ од г. Крестија. Написао Н. — Српска Књижевна Задруга. — Мртав лав. Драма у три чина од Оскара Блументала, приказује Вегу. О јубилају П. Адамова, написао * * *. — Али. Наставак „Рефлексија у своје време“. Написао Др. Светислав Стефановић. — Валер Брјусов. Написао Артур Лутер. Превео и својим ријечима пропратио Вељко М. Милићевећ. Кроника: Краћи прикази. — Разне би-

љешке о књижевним и културним појавама у српском и страном свијету. На насловним странама 20. и 21. бр. „Пријегледа“ штампан је лик пок. Антуна Фабриса, а на 22. броју лик Паје Марковића Адамова. Као прилог приложене су четири дописне карте, корице и садржај „Пријегледа“ за 1904-у год., као и претплатна карта за 1905-у год.

Уредништво „Мале Библиотеке“ шаљући нам ове своје свеске, напомиње да је прикупила радова: оригиналних и преведених, а од припознатих писаца, које ће штампати у свескама за 1905-у годину.

„Малу Библиотеку“ и њен „Пријеглед“ уређује Ристо Кисић, а издаје Издавачка Књижарница Пахера и Кисића у Мостару.

Зборник позоришних дела. Од овог зборника изишле су две свеске: свеска 35. и 37. У првој су две шаљиве игре од Милана Савића из Низа »Одсутни Тренутци«: I. На станици; II. Игра с ватром, свака у једном чину. — У другој су: драме од Милана Савића: III. Амајлија, IV. Меланија и V. Ђурђевићи, све у једном чину. А обе свеске издала је Књижара Браће М. Поповића у Нов. Саду. 1905. г. Цена је: свакој свесци: 40 потура, а има свака по 50 страна, веће четвртине.

Велики Српски Кувар. У Књижари Браће М. Поповића изишло је треће прегледано и умножено издање Српског Великог Куvara од Катарине Поповић-Мицине. У овом издању има више од 10 штампаних табака од пређашњег, јер је ово издање попуњено са многим новим практичним допунама. У целом овом издању има сад 534 стране са 130 слика. Овом се књигом може лепо послужити свака домаћица и готово не би требало да буде без ње ни једна српска домаћица, која и не мора сама кувати, ал може по њој управљати млађе.

Хајдук Станко, историјски роман од Јанка М. Веселиновића, посвећено *Николи Тесли*. Издање Књижаре Ђоке Анастасијевића у Београду, а штампано у штампарији Браће М. Поповића у Нов. Саду.

Речник страних речи, саставио Јован Грчић а издала Књижара Браће М. Поповића у Нов. Саду 1904.

Порукe.

Зрнце. Слабо је, не може се штампати.

Молимо све наше сараднике, а нарочито песнике, да не траже одговора за њихове радове, јер не можемо на то да доспемо. Исто их тако молимо, да не траже, да им радови, који се приме и за добре пронађу, штампају у наредном броју, јер смо претрпани материјалом, особито песничким производима. Што је год добро и за наш лист подесно дође на ред, а што је слабо и неподесно изостаће, и то ће бити најбољи одговор.

Рачунски извештај

о концерту с игранком Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња приликом 25. годишње прославе 1. (14.) маја 1905. год.

Примања: Од добровољних прилога	К 507.—
Од улазница	К 1016.—
	Свега
Издавања:	К 1310.40
	Чисто
	К 212.60

Добровољне прилоге дадоше:

- по* 100 *К*: Јулка Радовановићка, начелница друштвена;
по 30 *К*: Анка А. Пајевића; благајкиња друштвена;
по 20 *К*: г-ђа генералица Анастасија Алексић, пл.Мајна, госп. Пфајфер из Руме;
по 19 *К*: или 1 наполеондор: г-ђа Олга Барловац из Београда;
по 10 *К*: г-ђа генералица Ермила М. Николић, Милица Илић из Футога, Александра Љубе Стефановића, Фемка Влаховић из Ст. Бечеја, г. Биорац из Руме, г. Милош Мијатовић, Х. Гавра Плавшић, Оренштајн из Бпеште, Катица пл. Новић, Арк. Варађанин;
по 7 *К*: обрштар Жунац;
по 6 *К*: Катица Д. Поповић и Лепосава Никокић из Футога, Костка управитељ месне рим. кат. гимназије, Ђорђе Алтвирт;
по 5 *К*: Дицген Гавра, Л. Менрат, г-ђа дца Ј. Белохорског, Јован Шоман, Емилија Ђорђевићка, г-ђица Катица Поповићева из Футога, Вељко Петровић из Земуна, Читаоничко певачко друштво у месту, Новосадска трговачка омладина, Зорка Теодоровићка модискиња, управитељ новосадске штедионице госп. Балаша Хајнрих;
по 4 *К*: Франц Циглер, Ана Ст. Адамовића, Др. Ковач, Јулка Јевтић, Ђорђе П. Миросављевић, уредник »Трг. Новина«, Имре Дицген;
по 3 *К*: Мара дра Григоријевића, Коста П. Миросављевић, војни лекар др. Григоријевић, Н. Дусинг и Син, Лаза К. Манојловић, г-ђа Коновица, Десанка Димовићка;
по 2 *К*: Вида Вулко, Катица дра Малешевића, г-ђица Софија Дера, Трослер, Катица Б. Поповића, Марија Стајић, Јелисавета А. Матића, Шафер, Катица Тодоровић, Рот дрвар, Лајош Ходоман, Тибер, Софија Бипарић, Гифингер, Тисиоти, Волф, Љубица Јерковић, Евица М. Шилић, Сиболд, Софија А. Марковић, Даница Сремчевић-Рацгаборова, Софија уд. Миладиновић, Стева Илић из Футога и Стеван Николић, парох из Футога, Марија Јовановић фотографкиња, Ернст, Фишер базарција, Јован Тотовић, Др. Палмаи, Винкле Стеван, Петар Шефер, Паулина Георгијевић;
по 1 *К*: г-ђа Попова, модискиња, Шоман Стев., Александра Радовановић, Даринка Винокић, Даница Вуковић, Зорка уд. Павлић, Живко Шикопарија, Јулија Павлис, г-ђа Срданов, Н. Н., Јосиф Вертхајм.

На свима овим даровима најтоплије се зохваљује одбор Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, а уједно се захваљује врло штованим суделачима: госп. Пери Стојановићу, г-ђи капетаници Самеш, г-ђи Милки Марковићи. г-ђици: Марији Шилићевој и ученицама: Тинки Стакићевој и Види Милићевој, Даници Мандићевој, Јованки Тодоровићевој, Тодори Форкапићевој, Вери Бранчићевој и Невенки Поповићевој.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ.

XX

КЊИГЕ ОДАБРАНЕ и КЊИГЕ ПРЕПОРУЧЕНЕ.

ЗА ПОКЛОН ДЕЦИ О ИСПИТУ

и за школске књижнице.

Ђачићи Селјачићи. Дар доброј деци. Приредио Милорад М. Петровић. 50 потура.

Звездица. Књига за децу. Израдио М. М. Сретеновић. 60 потура.

Да читамо. А. за мале љаке. 50 потура.

МАЛИ ВЕНАЦ. За омладину оплео М. М. Станојевић са много слика. 50 потура.

Да читамо. Б. за старије љаке. 50 потура.

Радост. Књига за добру децу. Спредио М. М. Петровић са много слика. 60 потура.

Да читамо. В. за сеоске љаке. 50 потура.

Кад сам био чобанче. Приповетка за децу са сликама. 80 потура.

ОЦЕВИ. Дар доброј деци. Приредио М. М. Петровић са сликама. 50 потура.

ЉУБИЧИЦА. Књига за децу. Спредио М. Јовић са сликама. 60 потура.

Материце. Дар доброј деци. Приредио М. М. Петровић са сликама. 50 потура.

ЂУРЂЕВАК. Књига за децу са сликама. Приредио Ђ. Ивковић. 60 пот.

Приче из Светог писма са сликама. Израдио Ђ. Ивковић. 60 потура.

Корисне поуке за децу, од Е. Дипи са 92 слике. 1 круна и 20 потура.

Српска Историја у народним песмама са 25 слика. 1 круна.

Зашто је што у свету? Питалице из природних наука. 1 круна.

Историска песмарица. Приредио М. Јовић. 60 потура.

Робинзон Крусе. Са сликама. 1 круна 50 потура.

Физичко васпитање. Написао Ср. Ј. Стојковић. 1 кр.

Из душе народне. Приче А. Григоријевића. 1 кр.

Домаће васпитање. Педагошка писма једној матери. Е. Бемеа. Прерадио Др. С. Вукановић. 2 круне 50 потура.

Нови декламатор. Приредио С. Зарић. 1 круна.

Велики српски декламатор. Приредио С. Зарић. 1 круна.

Смрт Смајил аге Ченгића. Спев Ивана Мажуранића. 1 круна.

Песме Петра Прерадовића. 1 круна 20 пот.

ТЕТА ДИЈА. Приче са сликама. 60 пот.

Материнско царство. Читанка. Приредили: Р. Миtroвић и Жив. Радосављевић. 1 круна 20 потура.

Целокупна дела Љубе Ненадовића. Књига 1/20. 20 круна.

Поред уобичајеног попуста — рабата — што га дајемо кад се наручи књига најмање за 10 круна, шаљемо књиге поштом о нашем трошку.

Поручбине извршујемо поштом поузећем — Nachname.

Београд 1905.

КЊИЖАРА

ВЕЛИМИРА ВАЛОЖИЋА.

XX